

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN
ANNE BABA TUTUMLARI İLE UYUM DÜZEYİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP BİRİCİK

081106117

İstanbul, Ekim 2011

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN
ANNE BABA TUTUMLARI İLE UYUM DÜZEYİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP BİRİCİK

081106117

Danışman Öğretim Üyesi:

Yrd. Doç. Dr. Bayhan ÜGE

İstanbul, Ekim 2011

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanmasında yalnızca bilgi ve tecrübesiyle değil, hoşgörüsü ve fikirleriyle de desteğini gördüğüm, yaşamım boyunca örnek almaya çalışacağım kıymetli hocam, tez danışmanım Sayın Yrd.Doç.Dr. Bayhan ÜGE'ye en içten teşekkürlerimi sunarım.

Veri toplama araçları ve istatistiksel analiz konularında yardımlarını, bilgisini ve güler yüzünü hiç esirgemeyen canım hocam, arkadaşım Esra KISACIK'a teşekkürü borç bilirim.

Test ve envanter uygulamalarım süresince bana yardımcı olan okul yöneticilerine, öğretmenlere ve sevgili öğrencilere teşekkür ederim.

Tezimin sorunlu dönemlerinde bana yardımcı olan Maltepe Üniversitesi akademik ve idari personeline, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün kibar çalışanlarına çok teşekkür ederim.

Tezimin ve hayatımın her aşamasında bütün sorularımı sabırla ve büyük özveriyle yanıtlamış, yalnız yanıt vermekle kalmayıp çözüm yollarını öğretmiş, canım amcam Murat BİRİCİK'e, bir teşekkürle ödemek mümkün olmasa da, emeği için teşekkür ederim.

Ve algıladığım demokratik tutumları sayesinde bu noktaya gelmeme yardım eden kocaman aileme gönül dolusu teşekkürlerimi ve sonsuz sevgilerimi sunarım.

Zeynep BİRİCİK

ÖZET

Bu araştırmada, demokratik ve otoriter olarak algılanan ana baba tutumları ile üniversite öğrencilerinin uyum düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Ayrıca, uyum düzeyinin bazı sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşmasına da bakılmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkeni uyum süreçleri, bağımsız değişkeni ise algılanan anne baba tutumlarıdır.

Araştırmanın örneklemini Dicle, Fırat ve İnönü Üniversiteleri'nde lisans eğitimine devam eden 18-28 yaş arası, çeşitli sosyoekonomik düzeyde 109 kız, 138 erkek olmak üzere toplam 247 öğrenci oluşturmuştur.

Veri toplama aşamasında, üniversite öğrencilerini ve anne-babalarını tanımak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, Bilal (1984) tarafından düzenlenen 50 soruluk “Anne-Baba Tutum Ölçeği” ve Özgün (1976) tarafından hazırlanan “Hacettepe Kişilik Envanteri” kullanılmıştır. Bu ölçekler sahiplerinden gerekli izinlerin alınmasının ardından –gönüllülük esas alınarak- öğrencilere bir ders saati içerisinde arka arkaya uygulanmıştır.

Toplanan verilerin dağılımına uygun olarak SPSS 11.5.0 programındaki “Tek Yönlü Varyans Analizi” (ANOVA) ve bağımsız t testi analiz yöntemleri uygulanmış, sonuçlar $p < .05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırma bulguları, anne babalarını demokratik olarak algılayan üniversite öğrencilerinin uyum düzeyinin anne ve babalarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin uyum düzeyinden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirlemiştir.

Anahtar Kelimeler: Uyum, ana-baba tutumları, kişisel uyum, sosyal uyum, genel uyum

ABSTRACT

In this research, relation between behaviors of parents perceived as democratic and imperious and harmony levels of students are investigated. Differentiation according to some socio-demographic variable of harmony level is also investigated. Dependent variable of the study is harmony process and independent variable of the study is perceived behaviors of parents.

247 undergraduate students aged between 18 and 28 years old (109 female and 138 male) who have different socio-economic levels from Dicle, Fırat and İnönü Universities build up the modeling of the research.

In data collection stage; “Personal Information Form” prepared to know university students and their parents by researcher, 50 questions “Mother-Father Behavior Scale” arranged by Bilal (1984) and “Hacettepe Personality Inventory” prepared by Özgün (1976) were used. After having required permissions, these scales were performed on students in series within a class period -based on willingness-.

ANOVA in SPSS 11.5.0 program and independent t test analyze methods were applied accordingly collected data distribution and the results were considered in $p < .05$ significance level.

Research evidences shows that harmony levels of those students who perceive their parents as democratic has higher meaningful level than harmony levels of those students who perceive their parents as imperious.

Key Words: Harmony, personal harmony, social harmony, general harmony

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
SİMGELER LİSTESİ	ix
TABLolar LİSTESİ	x
1. BÖLÜM	
GİRİŞ	1
1.1. Uyum	4
1.1.1. Uyum Konusundaki Kuramsal Görüşler Ve Çalışmalar	6
1.1.2. Kişisel Uyum	10
1.1.3. Sosyal Uyum	10
1.1.4. Üniversite Öğrencilerinde Uyum	12
1.2. Tutum	14
1.2.1. Tutumun Bileşenleri ve Önemi	15
1.2.1.1. Bilişsel Öge	16
1.2.1.2. Duygusal Öge	16
1.2.1.3. Davranışsal Öge	16
1.2.2. Tutumun Yapısı	17
1.2.3. Anne-Baba Tutumları	18
1.2.3.1. Baumrind'in Anne-Baba Tutumlarına İlişkin Sınıflaması:	19
1.2.3.2. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli	21
1.2.4. Demokratik Ana-Baba Tutumu	26
1.2.5. Otoriter Ana-Baba Tutumu	27
1.2.6. Ana Baba Tutumu Üzerine Yapılan Diğer Araştırmalar	30
1.3. Araştırmanın Amacı	37
1.4. Araştırmanın Önemi	38
2. BÖLÜM	
YÖNTEM	40
2.1. Araştırmanın Tipi	40
2.2. Evren ve Örneklem	40

2.3. Veri Toplama Araçları	42
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	42
2.3.2. Anne-Baba Tutum Ölçeği.....	43
2.3.3. Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE)	44
2.4. Verilerin Analizi	46
3. BÖLÜM	
BULGULAR.....	47
3.1. Örneklemin Demografik Dağılımına İlişkin Bulgular	47
3.2. Araştırmanın Amaçlarına Yönelik Bulgular.....	49
3.2.1. Algılanan Anne-Baba Tutumunun Cinsiyete göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	49
3.2.2. Uyum Düzeylerinin Cinsiyete göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	50
3.2.3. Kişisel Uyum Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	51
3.2.4. Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	53
3.2.5. Duygusal Kararlılık Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	54
3.2.6. Nevrotik Eğilimler Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	55
3.2.7. Psikotik Belirtiler Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	58
3.2.8. Sosyal Uyum Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	59
3.2.9. Aile İlişkileri Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	60
3.2.10. Sosyal İlişkiler Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	62
3.2.11. Sosyal Normlar Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	63
3.2.12. Antisosyal Eğilimler Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	64
3.2.13. Genel Uyum Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	65
4. BÖLÜM	67
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
5.BÖLÜM	76

KAYNAKLAR	76
6. EKLER.....	86
6.1. Ek I: Kişisel Bilgi Formu	87
6.2..Ek II: Anne- Baba Tutum ölçęęi.....	89
6.3..Ek III: Hacettepe Kişilik Envanteri.....	91
7. ÖZGEÇMİŞ	100

KISALTMALAR

ABTÖ	: Ana-Baba Tutum Ölçeği
HKE	: Hacettepe Kişilik Envanteri
KU	: Kişisel Uyum
SU	: Sosyal Uyum
GU	: Genel Uyum
KG	: Kendini gerçekleştirme
DK	: Duygusal Kararlılık
NE	: Nevrotik Eğilimler
PB	: Psikotik Belirtiler
Aİ	: Aile İlişkileri
Sİ	: Sosyal İlişkiler
SN	: Sosyal Normlar
AE	: Antisosyal Eğilimler
ark.	: arkadaşları
n:	: Küme Sayısı
N	: Örneklem Sayısı
Ort	: Aritmetik Ortalama.
SED	: Sosyo-Ekonomik Düzey

SİMGELER LİSTESİ

- P** : Anlamlılık Değeri
Sd : Serbestlik Derecesi
SS : Standart Sapma
X : Aritmetik Ortalama.
N : Örneklem Sayısı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Örneklemin demografik özellik dağılımı.....	41
Tablo 2. Genel uyum düzeylerinin çeşitli demografik özelliklerine göre bağımsız t testi ile analizi	47
Tablo 3. Örneklemin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Dağılımı ve Algı Gruplarının Uyum Puanlarına Göre Bağımsız t Testi İle Analizi	48
Tablo 4. Katılımcıların algıladıkları anne-baba tutumlarının cinsiyet değişkenine göre bağımsız t testi analizi	49
Tablo 5. Örneklemin cinsiyet değişkenine göre uyum düzeylerinin bağımsız t testi ile analizi.....	50
Tablo 6. Örneklemin algılanan baba tutumuna göre kişisel uyum düzeylerinin dağılımı.....	51
Tablo 7. Algılanan baba tutumuna göre kişisel uyum düzeylerinin ANOVA sonuçları	52
Tablo 8. Örneklemin algılanan anne tutumuna göre kişisel uyum düzeylerinin dağılımı.....	52
Tablo 9. Algılanan anne tutumuna göre K.U. düzeylerinin ANOVA sonuçları.....	53
Tablo 10. Algılanan baba tutumuna göre kendini gerçekleştirme düzeylerinin t testi sonuçları.....	53
Tablo 11. Algılanan anne tutumuna göre kendini gerçekleştirme düzeylerinin t testi sonuçları.....	54
Tablo 12. Algılanan baba tutumuna göre duygusal kararlılık düzeylerinin t testi sonuçları.....	55
Tablo 13. Algılanan anne tutumuna göre duygusal kararlılık düzeylerinin t testi sonuçları.....	55

Tablo 14. Örneklemin algılanan baba tutumuna göre nevrotik eğilimler düzeylerinin dağılımı.....	56
Tablo 15. Algılanan baba tutumuna göre nevrotik eğilim düzeylerinin ANOVA sonuçları.....	56
Tablo 16. Örneklemin algılanan anne tutumuna göre nevrotik eğilimler düzeylerinin dağılımı.....	57
Tablo 17. Algılanan anne tutumuna göre nevrotik eğilim düzeylerinin ANOVA sonuçları.....	57
Tablo 18. Algılanan baba tutumuna göre psikotik belirtiler düzeylerinin t testi sonuçları.....	58
Tablo 19. Algılanan anne tutumuna göre psikotik belirtiler düzeylerinin t testi sonuçları.....	58
Tablo 20. Algılanan baba tutumuna göre sosyal uyum düzeylerinin bağımsız t testi sonuçları.....	59
Tablo 21. Algılanan anne tutumuna göre sosyal uyum düzeylerinin bağımsız t testi sonuçları.....	59
Tablo 22. Örneklemin algılanan baba tutumuna göre aile ilişkileri düzeylerinin dağılımı.....	60
Tablo 23. Algılanan baba tutumuna göre aile ilişkileri düzeylerinin ANOVA sonuçları.....	60
Tablo 24. Örneklemin algılanan anne tutumuna göre aile ilişkileri düzeylerinin dağılımı.....	61
Tablo 25. Algılanan anne tutumuna göre aile ilişkileri düzeylerinin ANOVA sonuçları.....	61
Tablo 26. Algılanan baba tutumuna göre sosyal ilişkiler düzeylerinin bağımsız t testi sonuçları.....	62
Tablo 27. Algılanan anne tutumuna göre sosyal ilişkiler düzeylerinin bağımsız t testi sonuçları.....	62
Tablo 28. Algılanan baba tutumuna göre sosyal normlar düzeylerinin bağımsız t testi sonuçları.....	63

Tablo 29. Algılanan anne tutumuna göre sosyal normlar düzeylerinin bağımsız t testi sonuçları.....	63
Tablo 30. Algılanan baba tutumuna göre antisosyal eğilimler düzeylerinin t testi sonuçları.....	64
Tablo 31. Algılanan anne tutumuna göre antisosyal eğilimler düzeylerinin t testi sonuçları.....	65
Tablo 32. Algılanan baba tutumuna göre genel uyum düzeylerinin t testi sonuçları.	65
Tablo 33. Algılanan anne tutumuna göre genel uyum düzeylerinin t testi sonuçları.	66

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Üniversite ortamı, bireylerin ailelerinden ayrılarak bireysel düşüncelerini, davranışlarını ifade edebildikleri, ancak bunu ilk, orta ve lise öğrenimlerinden farkı olarak kontrol ve müdahale edilmeksizin yaptıklarından, artık sosyal ortamıyla ilişkilerinde kendi karalarıyla baş başa kaldıkları bir ortamdır. Bu başbaşalık daha çok, dışarıdan görünen kısımdır. Buz dağının görünmeyen kısmının birey anne-babasının kendisine olan davranışlarının -büyük oranda- kişisel ve sosyal uyumlarını bir bütün olarak sağlamaları gereken ve uyumun oluşturulmasında en fazla sıkıntıyla karşılaşılacak ortamlardan birisi olduğu düşünülmektedir. Üniversite yıllarında bir grubun üyesi olma, bir meslek sahibi olma ve geleceğe yön verme idealleri ile yeni bir okula, yeni bir kente ve yabancı bir çevreye uyum sağlama çabaları pek çok gençte bazı uyum problemlerinin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Avcı, 2006; Alisinaoğlu,1995; Enochs ve Roland, 2006; Duru, 2008; Mudore, 2002).

Ailenin, toplumsallaşma için zemin hazırlayan bir kurum olduğu rahatlıkla söylenebilir. Çocuğun, aile üyeleriyle olan etkileşiminin niteliği ve niceliği, diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini oluşturmaktadır. Aile aynı zamanda çocuğa, toplumun bir üyesi olduğu bilincini aşılama ve uyum biçimlerinin temelini atmaktadır. Bir başka deyişle Anne, baba ve çocuk arasında nasıl bir ilişki olduğu anne ve babanın tutumlarına bağlıdır. Çocuklarda uyum bozukluğuna yol açan birçok duruma, yeterli

ve uygun olmayan ilk anne baba çocuk ilişkilerinin neden olduğu saptanmıştır (Yavuzer, 1994).

İnsanları doğdukları andan itibaren çeşitli dönemlere ayıran çalışmalar ve kuramsal görüşler mevcuttur (Medinnus & Johnson, 1962; Steinberg, 1993; Kulaksızoğlu, 1998; Fincham, 1998). Ancak bu dönemlerin başlama ve bitiş süreleri ile ilgili kesin sınırlar olamamaktadır. Bu çalışmada çalışılan grup olan üniversite öğrencilerinin içinde bulunduğu yıllar çeşitli kaynaklarca “gençlik çağı” şeklinde tanımlanmaktadır. Üniversite yılları ergenliğin son dönemleri ile yetişkinliğin ilk dönemleri arasında kalmış bir dönemdir. Ergenliğin tanımını yapmak oldukça zordur. Çünkü ‘ergenlik’ değişim demek, büyümek demektir. Başkalaşım ve dönüşüm demektir. Ergenlik döneminde birey hem bedensel, hem ruhsal, hem de toplumsal alanda değişime, dönüşüme uğrar. Büyümek ergenliğe özgü değildir, çocuklar da büyürler ama pek değişmezler. Öyleyse ergenler hem büyürler, hem de değişirler (Parman, 2003).

Üniversite yılları bu dönemin, ergenliğin sonlarına, yetişkinliğin, değişimin başlangıcına denk gelmektedir ve bu durumun da etkisiyle dönem ruhsal açıdan biraz çalkantılı geçebilmektedir. Ergenliğin stresli ve fırtınalı bir dönem olduğuna ilişkin düşünceler günümüzde kabul görmekte zorlansa dahi, ergenliğin çoğunlukla biyolojik, sosyal ve bilişsel değişimlerin meydana geldiği bir geçiş süreci olduğu görüşü hala önem arz etmektedir (Elliot ve Feldman, 1990). ‘Gençlik çağı’ dönemindeki bu bireyler ‘çocukluk’ ve ‘yetişkinlik’in tam ortasında kalmakta ve her şeyleriyle aile kontrolünde yaşayan bireyler iken, kendi başlarına kararlar vermeleri beklenen çoğu kez aileden uzakta yaşamak durumunda kalan yetişkinlere dönüşmektedirler. Daha sağlam kimlik yapısının oluştuğu, duygusal stabilitenin geliştiği, duygularını sözel olarak anlatabilme ve mizah yeteneğinin arttığı “ genç

yetişkinlik” döneminde bireylerde kapsamlı düşünebilme yeteneği gelişir ve kalıcı ilgiler başlar. İlgörü gelişimi artar, kişisel saygınlık ve kendine güvene önem verir. Başkalarına ve geleceğe duyduğu ilgi artar ve yaşamdaki rolünü düşünmeye başlar. Sosyal kurum ve kültürel gelenekleri kabul etme eğilimi gelişir (Çelik, 2007).

Üniversite yıllarına denk düşen bu ara dönemde bireyler sosyalleşme sürecine girdiklerinde, algıladıkları anne-baba tutumlarının, yaşamsal süreçlerine etkilerini ve uyum süreçlerini belirlemek amacıyla hazırlanan bu çalışmanın literatüre bu anlamda bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı (1987) Türk Aile Yapısı Özel Komisyonu'nun tanımında aile kavramı şu şekilde ifade edilmektedir: “Aile; kan bağı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan, bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımlarının sağlanmaya başlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal birimdir” (aktaran: Cekan, 2005).

Bu tanımdaki ‘topluma uyum ve katılımların sağlanmaya başlandığı’ ifadesiyle bireylerin sosyalleşme sürecinde hala ailelerinin izlerini taşıdıkları ifade edilmek istenmiştir. Çünkü ebeveynlerin, çocuklarına kültürel değerleri ve kuralları öğreten temel kaynaklar oldukları varsayılmakta ve ebeveynlerin çocuklara öğrettiği veya tutumları ile üzerlerinde yarattığı davranış/ tutum örüntülerinin, bireylerin toplum içerisinde nasıl davranacaklarını belirleyen bir unsur olduğu bir çok çalışmada karşımıza çıkmaktadır (Aydın, 2005).

Yavuzer (1984) bu konudaki düşüncelerini, “Her anne-babanın bilerek ya da bilmeyerek çocuklarına karşı tutumu değişik olabilmektedir. Bazı çocuklar daha çok sevilmekte, bazılarında baskı yapılmakta, bazıları istenmeyen çocuk olarak görülmekte, bazılarında ise daha çok hoşgörü gösterilmektedir. Bütün bu anne-baba

tutumları, çocuğun hem kişiliğinin, hem de sosyal gelişiminin değişik biçimler kazanmasına neden olmaktadır.” şeklinde ifade etmektedir.

Yörükoğlu’na (1998) göre ruh sağlığı, kişinin kendi kendisiyle ve çevresiyle sürekli denge ve uyum içinde olmasıdır. Ancak bu denge ve uyumun katı ve durağan bir nitelik taşımayıp, değişken bir denge ve esnek bir uyum olduğunu belirtmektedir. Bu ve buna benzer bir çok çalışma (Bilal, 1984; Dornbusch ve ark., 1987; Gençtan, 1993; Karakuş, 2000) ile ebeveyn tutumlarının bireylerin uyum süreçleri üzerindeki bu etkileri -lise düzeyindeki öğrencilere kadar- araştırılmış ancak yetişkinlikte de sürüp sürmediği konusundaki araştırmalar sınırlı (Bilal, 1984; Kumbasar, 1997) kalmıştır.

Bell’e (1958) göre, ana-babanın tutumlarının ölçülmesinde karşılaşılan bir başka sorun, ana-baba tutumlarının zaman içerisinde değişiklik göstermesidir. Örneğin, çocuğun yaşı büyüdükçe, önceleri daha gevşek olan ana-baba, daha katı bir tutum içerisine girebilmektedir. Aynı zamanda, ana-babanın bütün çocuklarına olan tutumları aynı olmayabilir. Çocuklarından birini diğerinden daha zayıf olarak algılayan ana-baba, bu çocuğuna karşı aşırı koruyucu bir tutum izleyebilir.

Bu araştırmanın bir diğer yanı, bu zorlukları bir ölçüde hafifletebilmek için, ana-babadan bilgi almak yerine onların çocuklarından bilgi alma yoluna gidilmesi, anne baba tutumlarına verilen önem kadar bu tutumların çocuklar tarafından nasıl algılandığına ilişkin sonuçlara önem verilmesidir.

1.1. Uyum

Uyum genel bir kavram olup, çocuğun gösterdiği davranışların duygu durumunun ve kendilik kavramının uygunluğu ve işlevselliği olarak

kullanılmaktadır. Batı literatüründeki pek çok çalışmada evlilik çatışması ve çocukların uyum problemleri arasında pozitif, orta düzeyde ve tutarlı bir ilişki bulunmuştur (Grych ve Fincham, 1990). Bu araştırmalarda ele alınan uyum problemleri: düşük akademik performans (Long, Slater, Forehand ve Fauber, 1988; Lopez, Campbell ve Watkins, 1989), düşük benlik saygısı (Amato, 1986; Pawlak ve Klein, 1997), sosyal beceri eksikliği (Anupama, 2001; Rossman ve Rosenberg, 1992), zayıf arkadaşlık ilişkileri (Kitzman ve Cohen, 2003) problemleridir.

Uyum kavramına ilişkin birçok farklı yaklaşım söz konusudur. Literatürde uyum ve uyumsuzluk kavramları ‘normal-normal dışılık’, ruh sağlığı açısından ise "sağlıklı-sağlıksız olma" kavramları ile tanımlanmaktadır. Uyum kavramına istatistiksel açıdan bakıldığında ise, bireyin davranışları ölçüt alınıp, normal dağılım eğrisinin iki ucunda olmama durumunu "normal" olarak kabul edilmektedir (Özgüven, 1992).

Symonds (1946) ise uyumu “Darwin’in evrim kuramının özünü oluşturan ‘uyum’ kavramı, insanın doğal çevreye uymasını ifade eder ve bu doğal çevreye uymayan organizmalar ölür” şeklinde açıklamaktadır (aktaran: Bilal, 1984).

Özgüven’e (1992) göre uyum kavramı çeşitli psikolojik yaklaşım ve disiplinlere göre farklı şekillerde anlaşılabilir. Birlikte, genelde bireyin hem kendisi hem de çevresi ile iyi ilişkiler kurabilmesi ve bunu sürdürebilme derecesi şeklinde tarif edilmektedir.

Başaran’a (1994) göre, iyi uyumun, gerçekçilik, yüklenme ve kendini kabullenme olmak üzere üç ögesi vardır. Gerçekleme: bireyin kendine amaçlar bulmada, çözümler seçmede ve başarı derecesini kestirmede, gerçek bilgileri kullanması, yüklenme, olası tehlikeler ve sorunlarla olumlu bir savaşımla, kendini kabullenme ise kendine güven, kendine saygı, ülkülü olma, ilgi duyma, usa vurma,

anlama gibi özelliklerden oluşur. Bu üç ögeyi yaşamında sergileyebilen birey yaşamı içerisinde başarısızlıklarla karşılaşsa bile kendine olan güvenini yitirmediği gibi herhangi bir şekilde uyumsuzluk davranışı da göstermeyecektir.

1.1.1. Uyum Konusundaki Kuramsal Görüşler ve Çalışmalar

Uyumla ilgili kuramlar içinde önde gelen kuram Freud'un psikoanalitik temelli kişilik kuramıdır. Freud'un psiko-seksüel uyum kuramı oral dönem, anal dönem, fallik dönem, gizil dönem ve genital dönem olmak üzere ayırdığı beş evre içinde incelemektedir. Freud'un kuramına göre, kişiliğin sağlıklı bir biçimde oluşması, özellikle çocukluk döneminde geçirilen yaşantılarla doğrudan ilişkilidir. Cinselliğin de belirleyici olduğu bütün uyum evrelerinde, istekler ve ihtiyaçlar bir önceki evrede doyuma ulaşmaz ya da bastırılmış olursa, bilinçdışında yaşamaya devam etmektedirler. Bu durumun sebep olduğu bilinçdışın çatışmaları ve ihtiyaçlar, bireyin nasıl davranacağını etkileyen önemli faktörlerdir (Atkinson & Atkinson, 1995; Aydın, 2000; Erden ve Akman, 1997; Bayhan ve Artan, 2004).

Bir diğer kuram olan Erikson'un (1968) psikososyal gelişim kuramında kişilik uyumunda çocukluk yıllarının önemine değinilmekte ve Freud'un kuramında olduğu gibi bir takım evrelere ayrılmaktadır. Bu evreler Freud'dan farklı olarak, kişilik uyumunun yalnızca çocukluk yıllarında değil yaşam boyu süren bir süreç olduğu kabul edilerek ayrılmıştır, temel güvene karşı güvensizlik, özerkliğe karşı şüphe ve utanç, girişkenliğe karşı suçluluk, çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu, kimlik kazanmaya karşı rol karışıklığı, yakınlığa karşı yalnızlık, üretkenliğe karşı durgunluk, benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk şeklindedir (aktaran: Burger, 2006).

Erikson (1968), insan gelişiminde kültürel, sosyal ve çevresel etkenlerin önemini vurgulamış, bununla- sosyal çevre ile- birlikte kişilik uyumunda, biyolojik

temelli, doğuştan getirilen özelliklerin de önemli olduğunu belirtmiştir. Bireyin benlik uyumu temel ihtiyaçlarının giderilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Birey her dönemde yaşanan problemlerle baş etmeye çalışırken sosyal çevresi olan ebeveynleri, arkadaşları ve öğretmenleri bireyin uyum sağlamasına yardımcı olmakta ya da bireyin uyumsuzluğu ile karşı karşıya kalmaktadır (aktaran: Arslan ve Arı, 2008).

Davranışçı yaklaşım, insan davranışlarını uyarıcılar ve bunlara verilen tepkiler şeklinde açıklamaktadır. Bu yaklaşıma göre bireyin uyumunu çevresiyle baş edebilme yeteneği göstermektedir. Davranışçı yaklaşımda insanlar doğduklarında boş bir levha gibidir ve doğumdan sonra olumlu ve olumsuz pekiştireçlerle her şeyi öğrenmektedirler. Bireyin gösterdiği uyumsuz davranışların altında ise yanlış öğrenmeler yatmaktadır (Budak, 2000; Cüceloğlu, 1997; Geçtan, 1992).

Son olarak uyum, insanı merkeze alan fenomenolojik yaklaşıma göre ise insanın davranışları, bilinçdışı tepkiler veya çocukluk dönemine ilişkin ön yaşantılarla değil ancak kendini gerçekleştirme tanımlayan sosyopsikolojik değişkenlerle açıklanabilir. İnsanı merkeze alan bu görüşte bireyin içsel uyumunu sağlayabilmesi için bilinçli seçimler yapması gerekmektedir (Atkinson & Bask, 2002; Aydın, 2000). Birey bu seçimleri yaparken kendini algılayışları üzerinde yoğunlaşır. İdeallerine uygun olarak kendini gerçekleştirme çabası içindedir. Fakat bireyin ideal benlik anlayışıyla çevresindekilerin benlik anlayışı arasında fark varsa birey uyum sorunu yaşamaktadır. Çevrenin bireyi değerlendirmesiyle bireyin kendisini değerlendirmesi örtüşmüyorsa uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır (Alver, 1998).

Uyum konusundaki kuramsal çerçeve özetle yukarıda açıklanmıştır. Bu araştırmanın bağımlı değişkeni olan uyum konusunda hazırlanmış diğer çalışmalara bakacak olursak:

Maslow'a (1943) göre, uyum sağlamış kişiler kendilerini "geçekleştirme" arayışı içindedirler ve diğer insanların ne düşündüğüne bakmadan, büyümelerini ve emellerini gerçekleştirecek biçimde yaşarlar. Kendilerini geçekleştiren insanlar, aynı zamanda, kendileri ve çalışmaları için hedef belirler ve buna ulaşmak için çoğu kez başkalarından bağımsız çalışırlar. Uyum sağlamış bireylerin çevrelerini algılama biçimleri daha gerçekçidir, dolayısıyla belirsizlikleri kabullenmeleri diğer insanlara oranla daha kolaydır. Bu tür insanlar çoğunlukla geleneksel olmakla birlikte, düşünceleri oldukça yaratıcıdır (aktaran: Morris, 2002).

Yalçın (2007), ergenlerde algılanan duygusal istismar ile uyum düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediği bir çalışmasında, uyum sağlamış insanların sosyal normlara göre yaşadıklarını, sosyal açıdan yasaklanmış içtepilerini kontrol etmeyi öğrendiklerini ve amaçlarını toplumun yaptırımları doğrultusunda sınırladıklarını belirtmiş, sağlıklı uyumu gerçekleştirmiş insanların, sorgulamadan uyma ile karşı çıkma, otokontrollü davranma ile içinden geldiği gibi, doğal davranma arasında denge kurmayı öğrenmiş kimseler olduklarını şu ifade ile tamamlamıştır: "Bu insanlar davranışlarını toplumun kurallarına göre düzenleyebilirler, ancak gerektiğinde ve/veya daha iyi bir yol olduğunu fark ettiklerinde kuralları değiştirmeye yönelirler".

Uyumu aynı zamanda bir davranış hakkında karar vermek gibi özgül ölçütler kullanarak da değerlendirebilmektedir:

- ✓ Davranış bireyin gereksinimlerini karşılıyor mu?
- ✓ Yapılan davranış ortamın taleplerini gerçekçi biçimde karşılıyor mu?

✓ Davranış diğer insanların kendilerini iyi hissetmeleriyle uyuşmakta mı?
(Morris, 2002).

Birey, sahip olduğu potansiyelleri dilediği yönde kullanabilme özgürlüğüne sahip olmasına rağmen, sosyal amaçlar edinmeye başladığında potansiyelini içinde bulunduğu ortamın talepleri doğrultusunda geliştirmek için kullanır ve sağlıklı bir uyum göstermiş olur. Genel anlamda sağlıklı uyumu düşündürebilecek durumlar: yaşamı devam ettirebilmek, kendini ve çevrenin özelliklerini tanımak, farkına vardığı özelliklerini kullanmak ve gerek duyduğunda farklı özellikler geliştirme yolunda planlar yapmak şeklinde sıralanabilir (Yalçın, 2007).

Alver'in (1998) uyuma ilişkin görüşü benlik kavramına vurgu yapan fenomenolojik görüştür. Bu görüşe göre, birey ideallerine uygun olarak kendini gerçekleştirme çabası içindedir. Ancak çevrenin bireyi değerlendirmesiyle bireyin kendisini değerlendirmesinin örtüşmediği durumlarda uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır. Yani bireyin ideal benlik anlayışıyla çevresindekilerin benlik anlayışı arasındaki fark bireyde uyum sorunlarına neden olabilmektedir.

Ülkemizde üniversite öğrencilerinin uyumları birçok değişken ile incelenmiştir (Korkmaz ve ark., 2003, Bilal,1984). Erdoğan ve ark. (2005) üniversite öğrencilerinin, sosyal, kültürel ve ekonomik uyum düzeylerini incelemiş, araştırma sonunda da erkek öğrencilerin ekonomik uyum sorunlarının kız öğrencilerden daha fazla olduğunu, sosyal ve kültürel uyumda ise cinsiyete göre bir farklılık olmadığını bulmuşlardır.

Aktaş (1997) ise üniversite öğrencilerinin 1. sınıftan 4. sınıfa kadarki uyum düzeylerini incelediği bir çalışmada, öğrencilerin kişisel, sosyal ve genel uyum düzeylerinin dördüncü sınıfta, birinci sınıfa oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yukarıda bahsi geçen genel uyuma ilişkin tanımlamaların yanı sıra bu araştırmada kullanılan Hacettepe Kişilik Envanteri, üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerini belirlerken aynı zamanda genel uyumu 2 alt başlık olan ‘Kişisel’ ve ‘Sosyal’ uyum şeklinde ayırmıştır. Bu kısımda kişisel ve sosyal uyum kavramları kısaca açıklanmıştır:

1.1.2. Kişisel Uyum

Burger (2006) kişiliği, bireyi diğer tüm bireylerden ayıran özellikleri ve bu özellikleri çerçevesinde iç ve dış dünyaya uyum sağlamak için geliştirdiği bütün davranış biçimleri, şeklinde açıklamıştır.

Kişisel uyum, temel olarak kişinin içsel dünyasında sağlamaya çalıştığı uyumdur. Bunun yanı sıra bireyin sosyal çevresinin isteklerine ve değişimlerine uygun davranışlar ve tutumlar sergilemesi de kişisel uyumla ilgilidir. Bireyin sürekli etkileşim halinde bulunan sosyal, kişisel, psikolojik, biyolojik, düşünsel ve duygusal anlamda birçok odak noktaları vardır. Bütün bu odak noktalar birbiriyle uyumlu olduğunda ancak birey bütünlüğünü korumaya devam edebilir (Cüceloğlu, 1997).

Bireyin çevresine uyum sağlamak için geliştirdiği davranışların bütünü olarak kabul edilen kişisel uyumun sosyal rol ve sosyal başarı ile yakından ilişkili olduğu ileri sürülmektedir. Kişisel uyumda toplum içindeki sosyal rol ve sosyal başarı kazanmak da oldukça önemlidir (Başaran, 1992; Bostan, 1993).

1.1.3. Sosyal Uyum

Sosyal uyum, adından da anlaşılacağı üzere bireyin girdiği sosyal ortamlarda, içinde bulunduğu gruba kendini özgürce tanıtabilme başarısıdır. İyi bir sosyal uyumu

bazı ölçütlerle anlamak mümkündür. Bu ölçütler aşağıda belirtildiği şekliyle açıklanabilir:

- a. Toplumca istenen tutum ve tavırları diğer insanlara yönelten, sosyal yaşama bu tavırlarla katılan kişiler sosyal bakımdan uyumlu sayılır.
- b. Farklı gruplara uygun bir biçimde davranan, onlarla ilişki kuran, arkadaş gruplarına olduğu kadar yetişkinlere de uyum gösteren bireyler, sosyal açıdan uyumlu bir kişi olarak kabul edilir.
- c. Sosyal ortamda aldığı rolle, kurduğu ilişkiden yeterince doyum sağlayan kişiler sosyal bakımdan uyumlu sayılır (Durak, 2006).

Sosyal uyum, bireylerin içinde bulunduğu sosyal çevrelerinin özellikleri ve kuralları karşısında duyarlılık geliştirmek, diğer insanlarla sağlıklı ilişkiler kurabilmek, onlar gibi davranabilmek ve toplumca kabul edilen davranış kalıpları geliştirebilmektir (Yapıcı ve Yapıcı, 2005).

Sosyal uyum, birey için doğduğu andan itibaren başlayan bir süreçtir. Çocuk içine girdiği sosyal, kültürel ortama ve çevresine uyum sağlamaya çalışmaktadır. Çocuğun içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesi ve toplumla bütünleşebilmesi, onun toplumda var olan ve toplum tarafından kabul edilebilir sosyal davranışları göstermesiyle gerçekleşir (Akyüz, 1996; Howing ve ark., 1990; Ladd & Mize, 1983; Önder, 2003; Walker ve ark., 1988).

Bireyler, belirli bir grubun diğer üyelerinin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını benimseyip onlara uygun davranışlar sergilediklerinde sosyal uyum sağladıkları söylenebilir (Gander & Gardiner, 2001).

Anne-babayla kurulan ilişkiler, çocukların sosyal uyum ve becerilerini olumlu ve olumsuz olarak etkileyebilir. Anne-babanın, çocuğa sevgi, sıcaklık, ilgi yakınlık gösterdiği ve davranışlarında tutarlı ve güven verici bir tutumda sergiledikleri

durumlarda çocukların sosyal uyum ve becerileri olumlu yönde etkilenmektedir. Bu durumun zıttı olarak, anne-babanın çok katı disiplinli, mesafeli ve otoriter tutumları çocuklarına aşırı baskı uygulamaları, anlayışsız ve, ilgisiz davranışları, çocukların sosyal uyum ve becerilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Çetin ve ark., 2003; Yavuzer, 1996; Whirter ve Acar, 2000).

1.1.4. Üniversite Öğrencilerinde Uyum

Üniversite ortamı, bireylerin ailelerinde ayrışarak bireysel düşüncelerini, davranışlarını ifade edebildikleri kişisel ve sosyal uyumlarını bir bütün olarak sağlamaları gereken ve uyumun oluşturulmasında en fazla sıkıntıyla karşılaşılacak ortamlardan birisi olduğu düşünülmektedir. Üniversite yıllarında bir grubun üyesi olma, bir meslek sahibi olma ve geleceğe yön verme idealleri ile yeni bir okula, yeni bir kente ve yabancı bir çevreye uyum sağlama çabaları pek çok gençte bazı uyum problemlerinin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Enochs & Roland, 2006; Duru, 2008; Mudore, 1999).

Oerter & Montada (1995) üniversite öğrencilerini tanımlarken “ileri dönem ergenler” ifadesini kullanmışlardır. Bu yazarlara göre, üniversite öğrencileri son ergenlik dönemi ile genç yetişkinlik dönemi arasında yer almaktadır. Gençler bu dönemde uyum gerektiren birçok durumla karşılaşmaktadır. Gençlerin bedenlerinde varolan değişimlere uyum sağlama çabalarından toplumun onlardan beklentilerine ve uygun davranışlar geliştirmelerine kadar birçok konuda uyum sağlama çabasına girmektedirler (aktaran: Şahin ve Tunçel, 2008).

Kızıltan (1984), çalışmasında üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini etkileyen faktörleri araştırmış, düşük sosyoekonomik düzey ve kalabalık aile yapısında yetişmenin, öğrencilerin uyum düzeylerini olumsuz yönde etkilediği

sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca yaşamının büyük bölümünü kentlerde geçirmenin daha küçük yerleşim yerlerine oranla uyum düzeyinde olumlu etkisi olduğunu saptamış, akademik başarı düzeyi ile uyum arasında da pozitif bir ilişki belirlemiştir (aktaran: Kuyucu, 1999).

Üniversiteye başlayan genç, yeni çevresi ile aile değerleri arasında bir benzerlik kurabildiğinde, bu kişilerle çatışma yaşama olasılığı azalacağından genel uyumunun yüksek olması beklenmektedir. Ancak yeni girdiği ortamın değer yargıları, düşünceleri gencin aileden getirdiği yargılarla örtüşmüyorsa genç, ailesiyle veya yeni girdiği ortamdaki kişilerle çatışma yaşayabilmektedir. Bu durumda da gencin benlik saygısı ve genel uyumu olumsuz olarak değerlendirilebilmektedir (Dusek, 1987; Aktaş, 1997; Duru, 2008).

Ergenlikle yetişkinlik arasında kalan genç birçok karmaşa, çelişki ve uyum sorunu ile karşılaşmaktadır. Bu durum gençlerin zaman zaman kendini engellenmiş hissetmesine, isyankâr olmasına, bir takım kararları vermekte zorlanmasına ve hatalar yapmasına neden olabilmektedir (Yörükoğlu, 1990).

Yavuzer'e (1993) göre bireyin büyüdüğü ailenin sosyal davranış biçimleri zayıfsa ve çevresinde iyi bir model yoksa, çocuk ev dışındaki insanlarla nasıl uyum sağlayacağını bilemeyeceğinden sosyal uyumu sağlamakta zorlanabilir (Alver, 1998; Yavuzer, 1993).

Aşırı koruma ya da hiç ilgilenmeme, çocuklarla ilişkilerinde tutarsızca hareket etme, bir çocuğu diğerinden ayırarak sevme ve uyumsuz davranışlarını görememe gibi uygun olmayan anne-baba tutumları, ergenlikteki uyum problemlerinin temelleri olarak söylenebilir. Anne-babanın tutarsızlığı, ergenin kararsızlığının ve çelişkili kontrol dışı davranışlarının artmasına zemin hazırlar. Ergenler de yetişkin ayrıcalıklarını istemekte, ancak yetişkin sorumluluğunu reddetmektedir. Bir taraftan

anne-babasından kendisine yetişkin gibi davranmasını beklemekte, bir taraftan da yetişkinliğin gerektirdiği sorumluluğu almak istememektedir. Ergenin bu çelişkili beklentileri anne-babanın ergene yaklaşımında da çelişkilerin olmasına sebep olabilmektedir (Cornell, 1989; Kuzgun, 1973; Kozacıoğlu, 1986).

1.2. Tutum

Hem sosyal algılarımızı hem de davranışlarımızı etkilemesi nedeniyle tutum psikolojinin, özellikle de sosyal psikolojinin temel konularından birini oluşturmuştur. Peki, tutumlar tam olarak nedir, nasıl tanımlanabilir? Birçok sosyal psikologun farklı kurumsal yaklaşımlardan hareket ederek tutumları farklı şekillerde kavramlaştırdıkları görülmektedir (Kaya, 2010).

Ansiklopedik Psikoloji Sözlüğü'nde (Bakırcıoğlu, 2006) kişinin insanlar, nesne, olay ve olgularla ilgili olarak duygu, düşünce ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilim, tavır olarak ifade edilen tutumların birden çok tanımı vardır. Günümüzde birçok sosyal psikolog tarafından kabul edilen tanımlardan biri Kâğıtçıbaşı (2003)'nın "Tutum bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilim" ifadesidir.

Thurstone, tutumu "psikolojik bir objeye yönelen olumlu veya olumsuz bir yoğunluk sıralaması ve derecelemesidir" şeklinde tanımlanmaktadır (aktaran: Tavşancıl, 2002).

1.2.1. Tutumun Bileşenleri ve Önemi

Tutumlar karmaşık ve çok boyutlu yapılardır. Triandis (1971) tutumu “belirli durumlara yönelik oluşma eğilimi gösteren ve bir dizi duygusal tepki ile eşleşen fikir” olarak tanımlamaktadır.

Tutum, yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik etkiye sahip ruhsal ve sinirsel hazırlık durumudur (Özben ve Argun, 2002).

Tutumlar, bireylerin belirli bir konuyla ilgili düşünce, duygu ve davranışlarından meydana gelmektedir. Tutumların, bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere üç bileşeni vardır ve tutumu oluşturan bu bileşenler karşılıklı olarak birbirinden etkilenmektedir (Arkonaç, 2001).

Bu öğelerin kendi aralarında bir iç tutarlılık gösterdiği varsayılmaktadır. Bu varsayımına göre bireyin bir konu ile ilgili bilgisinin olması o konuya olumlu bakmasını gerektiriyorsa (bilişsel öge) , birey o konuya ilişkin olumludur (duygusal öge) , bunu sözleri veya davranışları (davranışsal öge) ile gösterir. ‘Alkol sağlığa zararlıdır’ der (bilişsel öge) ve ardından ‘içki içmeyi sevmiyorum’ diye ekleriz (duygusal öge) ve tutarlı olarak da içki içilen ortamlarda bulunmaktan kaçınılırız (davranışsal öge) (Tavşancıl, 2002).

Lierbert (1975) tutumun bilişsel, duygusal ve davranışsal öğelere ayrıldığını söyleyen kişilere katılmaktadır. Ona göre bilişsel alan: edinilmiş bilgilerin oluşturduğu inançlar veya zihinsel yatkınlıktan, duygusal alan: belirli uyarılara verilen duygusal tepkilerden, davranışsal alan ise tutumu oluşturan bilişsel ve duygusal alanların yol açtığı eylemden oluşmaktadır.

1.2.1.1. Bilişsel Öge

Bilişsel öge Triandis (1971) tarafından “ bireyin düşünme süreçlerinde kullandığı bu sınıflama olgusuna aynı zamanda bilgilerin gruplanması” şeklinde tanımlanmıştır. Bilgilerin gruplandırılması işlevini görür. Bu gruplandırmalar bireyin diğerlerinden net bir şekilde farklı olan uyarılara karşı tepkilerinde gösterdikleri farklılıkları ifade eder. Çevredeki algılanamayacak kadar çok sayıdaki uyarıcı birey tarafından belirli sınıflarda toplanır,daha sonra bu sınıflar birbirleriyle ilişkilendirilir. Kişiler çevreleriyle olan ilişkilerinde bilişler sistemini kullanarak çevrelerinden gelen pek çok uyarıcıyı algılamak için onları önce gruplandırıp sonra bu gruplamaları birbiriyle ilişkilendirmektedirler (Kâğıtçıbaşı, 2003).

1.2.1.2. Duygusal Öge

Duygusal öge, bireyin sahip olduğu değerler sistemi ile yakından ilgili bir kavramdır. Tutumun bilişsel ögesiyle tutarlılık gösteren, bireyden bireye farklılaşan ve gerçeklerle ifade edilemeyen hoşlanma ve hoşlanmama durumunu oluşturur. Diğer bir ifadeyle duygusal ögeler olumlu ya da olumsuz tepkiye ön eğilimdir. Bununla beraber tutumun duygusal ögesi ağır basar ve bir tutumun değişmesi daha zordur (Hanyaloğlu,1995).

1.2.1.3. Davranışsal Öge

Bilişsel ve duygusal öge ile tutarlılık gösteren davranışsal öge ise, kişilerin belli bir uyarıcı grubundaki tutum objesiyle ilgili davranış eğilimini içermektedir. Bu davranış yaklaşımları sözlerle veya bazı hareketlerle gözlenebilir. (Tavşancıl 2002). Bir nesneye/duruma ilişkin tutumları olumlu olan bireyler bu nesne ve/ veya duruma karşı olumlu davranmaya, ona yaklaşmaya, onu desteklemeye ve yardım etmeye

eğilimli olacaklardır. Aynı şekilde bir nesneye ilişkin tutumu olumsuz olan bireyler ise (bilişsel ve duygusal öğelerine tutarlı olarak), bu nesneye ilgisiz kalma veya ondan uzaklaşma, eleştirme hatta ona zarar verme eğilimi göstereceklerdir (Hanyaloğlu, 1995).

1.2.2. Tutumun Yapısı

Tutum kavramı geniş bir alanı kapsamaktadır, ancak her tür davranış tutumsal bir içeriğe sahip değildir. Genel olarak tutumların özelliği örgütlenmiş düşünce yapısı içermeleridir (Kaya, 2010).

Tutumları sıradan düşünce yapılarından ve bu yapıların oluşturduğu davranışlardan ayırt etmek için Muzaffer Sherif, tarafından geliştirilmiş altı ölçüte çalışmasında şu şekilde yer vermiştir.

- 1) Tutumlar doğuştan edinilmez sonradan kazanılırlar. Tutumun oluşması öğrenme sürecinde ortaya çıkar. Tutum toplumsallaşma aracılığı ile kültürel olarak edinilir.
- 2) Tutumlar geçici düşünsel durumlar değildir ve ortaya çıktıktan sonra az ya da çok belli bir süre devam ederler.
- 3) Tutumlar yolu ile bireyler ve nesnelere arasındaki ilişkiler belli bir kararlılık ve düzenlilik kazanırlar.
- 4) İnsan-nesne ilişkisinde özellikle tutumlar aracılığı ile belirlenen bir etkilenme güdülenme süreci ile ortaya çıkmaktadır.
- 5) Tutumların oluşması ve biçimlenmesi için birbirleri ile karşılaştırılabilir birçok etmenin bir arada olması zorunludur.
- 6) Kişisel tutumların oluşması ile ilgili ilkeler toplumsal tutumların oluşmasında da uygulanabilirler” (aktaran: Hanyaloğlu, 1995).

Çocukların tutum oluşturmada etkili olan ilk kaynak: anne ve babalarıdır. Çocuklar tutumlarının çoğunu evde, ebeveynlerinin tutumlarını taklit ederek öğrenirler. Tutum oluşturma, öğrenme kuramı ve sosyal öğrenme kuramı ilkeleri çerçevesinde gerçekleşir. Başkalarının dışı vurduğu tutumları benimseyerek kendi tutumumuz haline getiririz (Kâğıtçıbaşı, 1999).

İnceoğlu (2004), tutumların, bireyin çevresine ve içinde yaşadığı toplumsal koşullara uyumuyla doğrudan ilişkili sosyal psikolojik süreçlerin yanı sıra bireysel kişiliğin gelişmesiyle doğrudan ilişkili psikolojik süreçler açısından büyük önem taşıdığını belirtmektedir.

1.2.3. Anne-Baba Tutumları

Bireylerin, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini çocuğun, aile üyeleriyle olan etkileşiminin niteliği ve niceliği oluşturmaktadır. Aile aynı zamanda çocuğa, toplumun bir üyesi olduğu bilincini aşılama ve uyum biçimlerinin temelini atmaktadır. Bir başka deyişle aile, toplumsallaşma için zemin hazırlayan bir kurumdur (Büyükşahin, 2009).

Ana-babalar gerek davranışları gerekse çocukları ile kurdukları ilişkiler sonucu çocuklarının kişilikleri ve benlik algılarının oluşumunda rol oynarlar. Ana-babanın tutumları çocuklarda bazı olumlu ya da olumsuz duygu ve davranışların oluşmasına neden olur (Özdoğan, 2000).

Anne baba tutumları değişik kaynaklarda farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Baumrind (1971), ana baba tutumlarını, anne babanın ilgi, sevgi ve kontrolü yönünden ele alarak, “otoriter”, “hoşgörülü” ve “otoriteye dönük” olarak, Kuzgun (1972) “demokratik”, “ilgisiz” ve “otoriter” olarak, Yavuzer (1999), “Baskıcı ve otoriter tutum”, “gevşek tutum”, “dengesiz ve kararsız tutum”, “koruyucu tutum”,

“ilgisiz ve kayıtsız tutum”, “güven verici, destekleyici ve demokratik tutum” şeklinde ayırmıştır. Çağdaş (2000) ise, “itici tutum”, “yetkinci tutum”, “aşırı koruyucu tutum”, “aşırı hoşgörülü tutum”, “tutarsız tutum”, “otoriter tutum” ve “demokratik tutum” adı altında yedi ana baba tutumu belirlemiştir (Çetin, 2008).

Baumrind (1971; 1972), demokratik tutumu benimseyen ana babaların çocuklarının bağımsız, kendini iyi ifade edebilen ve hem sosyal hem de akademik yönden başarılı çocuklar olduğunu belirtmiştir. Ana-baba tutumlarına ilişkin Baumrind’in sınıflaması bu alanda yapılan çalışmalara kurumsal bir temel oluşturarak öncülük etmiştir.

1.2.3.1. Baumrind’in Anne-Baba Tutumlarına İlişkin Sınıflaması

Baumrind (1971) okul öncesi dönemdeki çocuklarda ev ortamında yaptığı gözlemlerinde ve laboratuvar çalışmalarında ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşimi incelemiş, ana-baba stili (tutumu) ile ilişkili 4 boyut belirlemiştir. Bunlar:

A- Ebeveyn kontrolü boyutu: Çocukların, ebeveynleri tarafından konulmuş kurallara ne oranda uymak zorunda olduklarını gösterir.

B- Ebeveyn-çocuk iletişiminde açıklık boyutu: Anne ve babaların verdikleri kararlara çocuklarını ne derece dahil ettikleri, çocuklarının fikirlerine ve düşüncelerine ne derece saygı gösterdiklerini, bu konuda çocuklarını ne derece teşvik ettiklerini ve çocuklarının davranışlarına kısıtlamalar getiriliyorsa, onlara bu kısıtlamaların nedenlerini ne oranda açıkladıklarını gösterir.

C- Olgunluk beklentisi boyutu: Anne ve babaların çocukların zihinsel, sosyal ve duygusal alanda başarılı olmaları için ne derece teşvik ettiklerini gösterir. Bu boyuttaki anne-babalar çocuklarına “kendi yetenek ve çabalarıyla yaşamayı öğrenmelisin” mesajını veren anne-babalardır.

D- **Bakım-destek boyutu:** Anne-babaların çocukları ile ilişki kurarken onlara ne derece yakın durdukları, ne oranda sevecen ve sıcak davrandıklarını gösterir.

Baumrind (1971) bu dört boyutun çeşitli kombinasyonlarına bağlı olarak üç temel ana-babalık stili (tutumu) ortaya atmıştır. Bunlar:

- otoriter,
- demokratik ve
- izin verici ana-babalık stili olarak sıralanmaktadır.

Bu sınıflamaya göre kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında yüksek, açık iletişim ve bakım boyutlarında düşük olan ebeveynler **otoriter** olarak adlandırılmaktadır. Yüksek kontrol ve olgunluk beklentisi içinde olan ana babalardır, koydukları kurallara çocuklarının koşulsuz uymasını ve itaat etmesini beklerler bu kurallar koyulurken çocuklarının görüş bildirmesini çocuklara cezalar uygular, görüş bildirmelerine izin vermez ve her şeyi sorgulamadan kabul etmelerini beklerler.

Demokratik ana babalar, sıcak, ilgili ve sabırlıdırlar. Çocuklarının kararlarına da önem verirler. Çocuklarından olgun olmalarını ve gerektiğinde kurallara uymalarını beklerler. Kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında düşük, açık iletişim ve bakım boyutlarında yüksek anne-babalar ise izin verici olarak adlandırılmaktadır. **İzin verici** ana babalar: çocuklarına çok fazla özgürlük verirler, çocuklarını hiçbir şekilde kontrol etmezler ve bazen ihmal boyutunda hoşgörü gösterirler. Sıcak ve sevecendirler. Çocukların kendilerine ilişkin kararlarını, yine kendilerinin vermelerini beklerler. Baumrind çalışmalarında “izin verici” ana-baba stilini ikiye ayırmıştır:

- İzin verici / müsamahakâr (hoşgörülü) ve
- İzin verici / ihmalkâr ana-baba stilleridir.

İzin verici-müsamahakâr ebeveynler çocuklarına karşı oldukça hoşgörülü davranırlar. Sevgi ve ilgi düzeyi çok yüksek olmasına rağmen denetim ve kontrol çok düşüktür. İzin verici-ihmalkâr ebeveynler ise çocuklarını hiçbir şekilde denetlemedikleri, davranışlarına sınırlama koymadıkları gibi onlarla yeterince ilgilenmezler ve sevgi göstermezler, denetim yoktur. Çocuğa sevgi, ilgi, yakınlık gösterilmez. İhtiyaçlarına ilgisiz kalınır. Hem duyarlık ve kabul hem de talep ve kontrol mekanizmaları düşüktür. Çocuğa ilişkin açık ihmal söz konusudur.

Demokratik ebeveynler, çocuklarından olgun davranış beklerler ve aynı zamanda gerekli olduğunda kurallara uymalarını isterler. Bu tür aileler çocuk yetiştirme yaklaşımları akılcı ve demokratiktir. Özellikle sıcak ve ilgilidirler, sabırlı ve duyarlı bir şekilde çocuklarını dinlerler. Aile içinde verilecek kararlarda çocukların görüşleri alınır. Ebeveynlerin olduğü kadar çocuğun da hakları dikkate alınır. İzin verici ebeveynler çocuklarına çok fazla özgürlük verirler, çocuklarını hiçbir şekilde kontrol etmezler ve bazen de ihmale varan hoşgörü sunarlar. Aynı zamanda çocuklarına sıcak ve sevecendirler ve çocuklarının bütün karalarını kendilerinin vermesini beklerler. Bu tür ebeveynlerin çocukları diledikleri zaman yemek yer, uyur, televizyon izler ve sokağa oynamaya çıkarlar (Yılmaz, 1999).

1.2.3.2. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli

Maccoby ve Martin (1983) Baumrind'den farklı olarak, anne-baba tutumunu “duyarlılık” ve “talepkârlık / kontrol” olmak üzere iki boyut açısından ele almışlar ve iki boyutun kesiştiği noktada dört tür anne-baba tutumu tanımlamışlardır. Maccoby ve Martin, Baumrind'in çalışmasında izin verici olarak adlandırdığı anne baba tutumunu ikiye ayırarak dört tür anne babalık boyutunun varlığından söz etmişlerdir. Bunlar otoriter, demokratik, izin verici-müsamahakâr ve izin verici-ihmalkâr anne-

baba tutumlarıdır. Demokratik anne babalar hem kontrol/talepte hem de kabul / ilgide yüksektirler. Otoriter anne babalar ise kontrol/talepte yüksek, kabul/ilgide düşüktürler. Otoriter ve demokratik anne babaların çocuklarının gelişimindeki farklılıklar anne babaların ilgisindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Çünkü Maccoby ve Martin'in sınıflamasındaki her iki anne baba tutumunda kontrol/talep boyutu yüksektir. İzin verici-müsamahakâr anne babalar kabul/ilgide yüksek, kontrol/talepte düşüktürler. İzin verici-ihmkâr anne babalar ise hem kabul/ilgi de hem de kontrol talepte düşüktürler. Buna göre her iki izin verici anne-baba tutumunda kontrol boyutu düşükken izin verici anne babalar arasındaki farklılık anne babanın göstermiş olduğu ilgiden kaynaklanmaktadır (Maccoby & Martin, 1983).

Maccoby ve Martin'e (1983) göre, izin verici-müsamahakâr ebeveynlerin çocuklarına karşı sıcak ve ilgili davranırlar, çocukların davranışlarını çok az kontrol ederler ya da hiç kontrol etmezler ve onların tek başlarına verdikleri kararları uygulamalarına izin veren bir tutum sergilerler. Genel olarak müsamahakâr ebeveynlerin çocukları saldırgandırlar, bağımsızlık ve sorumluluk almaktan yoksundurlar.

Ancak bazı araştırma bulguları izin verici ebeveynlerin ergenlerin kişisel özerkliğine daha çok olanak tanıdığını göstermektedir (Smetena, 1999). İzin verici-ihmkâr ebeveynler ise çocuklarıyla aralarında bir mesafe koyma eğilimindedirler, onlara ayıracakları zaman ve enerjileri yok gibidir, onlara karşı ilgisizdirler ve çocuklarını hiçbir şekilde denetlemezler. Bu ebeveynler çocuklarının sadece yiyecek ve giyecek gibi temel ihtiyaçlarını karşılarlar fakat onlara duygusal açıdan yakınlık göstermezler ve onların okulla ilgili ya da okul dışı faaliyetleriyle ilgilenmezler. Bu alanda yapılan çalışmalar ebeveyn ilgisiyle çocukların kişilik gelişimi arasında ilişki olduğunu göstermiş ve çocuğuyla ilgilenmeyen, çocuğuna uzak olan ebeveynlerin

çocuklarının saldırganlık eğilimi yüksek, okulda başarısız, içki ve sigara içmeye erken yaşlarda başlayan, duygusal kontrolü zayıf, uzun süreli amaçları pek olmayan çocuklar olduğu görülmüştür (Kurdek & Fine, 1994; Steinberg ve ark., 1989; Steinberg, Lamborn, Dornbusch & Darling, 1992).

Ana-babalık stili ile ilgili olarak hazırlanmış gelişimsel araştırmalarda ise demokratik ebeveynlerin çocuklarının kendilerini daha iyi ifade edebildikleri, bağımsız davranabildikleri, arkadaşlarıyla iyi geçindikleri ve ebeveyni ile işbirliğine açık oldukları bulunmuştur. Bu çocukların aynı zamanda hem sosyal hem de zihinsel açıdan daha iyi oldukları ve yüksek düzeyde başarı güdülerine sahip oldukları bulunmuştur. Maccoby & Martin (1993) tarafından yapılan çalışmalarda da demokratik ailelerde yetişen çocukların, izin verici ya da otoriter ailelerde yetişen çocuklardan, akademik yeterlilik, sosyal gelişim, benlik kaygısı ve ruh sağlığı gibi daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Ebeveynler tarafından verilen ilgi ve kontrolün ebeveyn davranışlarının önemli iki boyutu olduğu ve bunların çocuğun akademik başarısı, sosyal yeterliliği ve benlik saygısı ilişkili olduğu bilinmektedir (Baumrind, 1971; Maccoby & Martin, 1983).

Steinberg ve ark. (1989) çalışmalarında 10-16 yaşları arasındaki çocukların okul başarısı ile demokratikliğin bu üç boyutu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sonuçlar demokratik tutumun her üç bileşeninde çocukların akademik başarısı ile olumlu ve yüksek düzeyde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca Steinberg ve ark. (1992), 14-18 yaşları arasındaki ergenlerle yaptıkları boylamsal bir çalışmada ebeveynlerini demokratik olarak algılayan oranla, akademik yönden daha başarılı olduklarını saptamışlardır.

Lamborn ve ark. (1991) 14-18 yaşları arasındaki ergenleri psikososyal gelişimsel, akademik yeterlik ve problem davranışları açısından karşılaştırılmış,

ebeveynlerini demokratik olarak değerlendiren ergenlerin anne-baba sitiline sahip ergenlere göre akademik yeterlik ve psikososyal gelişimde daha yüksek, problemlı davranışlarda ise daha düşük puan aldıkları görülmüştür. İhmalkr anne-baba stiliyle otoriter ana-baba sitili sergileyen ebeveynlerin çocukları arasında ise anlamlı farklılıklar elde edilmemiştir. Steinberg ve ark.'nın (1994), Lamborn ve ark.'nın (1991) alışmalarında inceledikleri ergenleri psikososyal gelişim, okul başarısı ve problemlı davranış gibi yine aynı ölçümleri kullanarak bir yıl sonra tekrar gözlemişler ve demokratik ailelerde yetişen ergenlerin, diğer ailelerde yetişen ergenlerden birçok alanda daha avantajlı olduklarını bulmuşlardır. Taris & Book (1996) alışmalarında çocukların ilerideki akademik başarılarının, ebeveynlerinin ne kadar sevgi ve ilgi gösterdiklerine ve ne oranda koruyucu davrandıklarını bağlı olduğunu belirtmektedir. Anılan araştırmacılar ana-baba sitili, sosyoekonomik düzey (SED) ocuğun yaşı ve cinsiyetinin kariyeri üzerindeki etkisini araştırmışlardır ve sonuçta ebeveynini sıcak ve sevgi dolu olarak algılayan gençlerin ebeveynini çok koruyucu olarak algılayan gençlere oranla okulda daha başarılı oldukları ve eğitimlerini kesintisiz tamamladıkları bulunmuştur (Yılmaz, 1999).

Peterson ve ark.'nın (1981) ailedeki otoriter ve demokratik tutumların özellikleri ve bunların çocuklar üzerindeki etkilerini incelemiş oldukları bir araştırma, otoriter anne- baba tutumlarının çocuklarda aşırı çekingenlik, utangaçlık, okuldan kaçma, alma gibi istenmeyen özelliklerin ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtmektedir.

Sosyoekonomik düzeyi 'yüksek' olan çocukları niversiteye devam edebilme oranının sosyoekonomik düzeyi 'düşük' olan çocuktan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Genel olarak yüksek düzeyde ebeveyn ilgisi görerek büyüyen çocuklar kendilerini, yeterince ebeveyn ilgisi görmeyen çocuktan daha yeterli hissetmekte

ve daha özerk olmaya güdülemekte, bu da sonuçta onların okul başarısını arttırmaktadır. Dolayısıyla ana-baba stilleri ve okul başarısı arasındaki ilişki güdüsel faktörler açısından da yorumlanabilir. Baumrind (1972) çalışmalarını daha ileri yaştaki üniversite öğrencileri üzerinde tekrarlamışlar ve ana-baba stili ile gençlerin kişiliği, uyumu, akademik başarısı ve uyuşturucu madde kullanımı arasında anlamlı ilişkiler olduğunu bulmuşlardır Anne baba tutumlarının bireylerin kişilik gelişimini olumlu yönde etkileyebileceği gibi, sağlıklı gelişimin ve uyumsuzluğun da başlıca kaynağı olabileceği birçok çalışma sonucu belirlenmiştir (İkizoğlu, 1983). Anne-baba tutumları bu çalışmada sevgiyi, hoşgörüyü ve koşulsuz olumlu kabulü içine alan “demokratik tutum” ve sevgi ve saygının demokratik tutuma oranla daha az görüldüğü, hoşgörünün ve izinlerin kısıtlı olduğu, reddetmeyi içine alan “otoriter tutum” olarak 2 genel başlıkta ele alınmıştır.

Demokratik aile ortamının en belirgin özelliği, çocuğun aile içinde alınan kararlarda söz hakkının bulunması, bir birey olarak saygı görmesi iken otoriter ailelerde durum tersi yönde olup bu tutumun sergilendiği ailelerde, çocuğu ilgilendiren konularda dahi ailenin karar verdiği görülmektedir (Peterson ve ark., 1981).

Anne-baba tutumları çeşitli çalışmacılarca çeşitli gruplara ayrılrsa da çocukların bu tutumları algılama şekilleri kabaca otoriter ya da demokratik oldukları yönünde olduğundan ve bu algıyı ölçen ölçeklere ilişkin çalışmalar ‘algılanan tutumlar’ı otoriter ve demokratik şeklinde ele aldığından, bu çalışmada da anne ve babaların yalnızca algılanan demokratik ve otoriter tutumları üzerinde çalışılmıştır. Bu nedenle bu iki tutum biraz daha açılacak olursa:

1.2.4. Demokratik Ana-Baba Tutumu

Demokratik tutumda, ailenin tutumu sevgi ve bağımsızlık temelleri üzerine oturmuştur. Anne-babalar çocuğa söz hakkı tanır, kararlarına saygı duyar, onunla işbirliğine girer, çocuklarını destekler. Bu çocukların daha bağımsız, dışa dönük, yaratıcı oldukları gözlenir. Demokratik anne ve babaların çocukların davranışlarını daha akıllıca yönlendirdikleri söylenmektedir. Demokratik anne ve babalar çocuklarını ayrı bir kişi olarak kabul etmektedirler. Çocuklarına değer verirler ve onların özerk ve bağımsız olarak kişilik geliştirmesine destek olurlar (Özyürek, 2007).

Bu tip aileler çocuklarına karşı hoşgörü sahibidirler, ona insan olarak saygı gösterirler. Çocuklarını çok az kısıtlarlar. Çocukların arzularını diledikleri gibi gerçekleştirmelerine izin verirler. Çocuğun kabul edilme ve onaylanma isteklerini göz ardı etmezler. Çocuğun kendine has gelişimine destek olurlar, kendilerini gerçekleştirmelerine izin verirler. Bunu yaparken her bireyin kendine has ve biricik olduğunu unutmaz ve göz ardı etmezler. Bu bakımdan çocuk anne babasından yeterince hoşgörü görmektedir. Bu da çocuğun kendine güvenen ve toplumsal bir birey olmasına büyük oranda yardım eder Çocuk belli sınırlar içinde özgürdür. Söz hakkı vardır ve duygu ve görüşlerine saygı duyulur. Çocuk ailesinden sevgi ve saygı görmektedir. Söyledikleri yetişkinler tarafından dinlenmektedir. İçinde yaşadığı bu ortamdan faydalanan çocuk girişimci özellikler sergiler, özgüveni tam olur ve kendi kararlarını kendi verir bu kararların sorumluluklarını almasını öğrenir (Durmuş, 2006).

Steinberg (2001) demokratik ebeveynliğin olumlu ergen gelişimindeki önemli rolünü üç temel özelliğe dayandırmaktadır. İlk özellik, ebeveynlerin ergenin yaşamına aktif olarak dahil olmaları ergeni ebeveyn etkisine daha açık hale

getirmekte ve daha etkili bir sosyalleşme sağlamaktadır. İkinci olarak, ergene verilecek destek ve sınırlamanın eş zamanlı uygulanması kendini düzenleme becerilerinin gelişimini kolaylaştırmakta ve böylece ergenin sorumlu, kendine yeterli bir birey olarak yaşamın sürdürmesine yardımcı olmaktadır. Son olarak ise ebeveyn-ergen arasındaki olumlu etkileşim ergenin bilişsel ve sosyal yeterliğini geliştirmekte ve ergenin aile dışında da etkili şekilde var olmasını sağlamaktadır.

Demokratik ana-baba çocuğuna içten ve derin bir sevgi duyar ve bunu koşulsuz olarak gösterir. Çocuğun arzu ve ihtiyaçlarına duyarlıdır, davranışlarını ilgi ve anlayışla izler, yaşına göre kendisi ile ilgili bazı kararlar almaya çocuğu teşvik eder, önemli konularda alınan kararların nedenlerini çocukla tartışır, onun görüşlerine değer verir, dilsel alışverişe olanak sağlar, hemen her konuda çocuğa iyi bir rehber olmaya çalışır (Cecan 2005).

Baumrind (1971), ana-baba stilleri ile ilgili olarak demokratik tutumu benimseyen ana-babaların çocuklarının bağımsız, kendini iyi ifade edebilen, hem sosyal hem de akademik yönden başarılı çocuklar olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Baumrind'in sınıflamasını temel alarak yapılan çalışmalarda (Pawlak 1997; Özben ve ark., 2002) bu görüşleri destekler şekilde demokratik ailelerde yetişen çocukların izin verici ya da otoriter ailelerde yetişen çocuklardan akademik başarı, sosyal gelişim, benlik saygısı ve ruh sağlığı gibi ölçümlerde daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

1.2.5. Otoriter Ana-Baba Tutumu

Otoriter ana-baba, çocuğunu sevmektedir, ancak sevgisini, çocuk istenilen şekilde davrandıkça gösterir. Yani sevgiyi istenilen davranışların belirip gelişmesi için bir pekiştireç olarak kullanır. İstenen davranışlarda çoğunlukla gelenek ve daha

üst otoritelerce saptanmış kurallara ve normlara uygun davranışlardır. Ana-Baba kendisini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görür ve mutlak itaat bekler. Kendisi, otoriter kişiliğin temel nitelikleri olan katılık ve dogmatik düşünme tarzına yatkın olduğundan çocukla dilsel alışverişte bulunmaz, sıklıkla eleştirir, isteklerinin tartışmasız bir biçimde yerine getirilmesini ister, aksi halde cezaya başvurur (Cecan, 2005).

Gordon (1996), otoriter anne-baba tutumlarıyla büyüyen çocukların otoriteyle baş edebilmek için otoriteye boyun eğdiklerini ve istenilen davranışın dışına çıkamadıklarını belirtmiş, bu durumun özellikle şiddetli cezanın uygulandığı ve cezadan kurtulmanın tek yolunun boyun eğmek olduğu ortamlarda görüldüğünü ifade etmiştir. Çoğunlukla dıştan denetim boyutunda yer alan bu çocukların (yetişkinlerin de) kendi gereksinimlerini görmezden gelmekte, kendi düşüncelerini savunamamakta ve aldığı kararların da arkasında duramadıklarını belirten Gordon ayrıca çocuğun kendini çevresindeki diğer bireylerin isteklerini yerine getiren bir araç olarak görerek, artık kendi yaptıklarından sorumlu olmadığını düşünen bir yapıya dönüştüğünü belirtmiştir.

Dabak (2007), baskılı otoriter tutumun geleneksel Türk aile yapımızda sık rastlanan bir tutum olduğunu ifade etmiştir. Aşırı baskılı otoriter tutumda çocuğun kişiliğine pek önem verilmediğini, anne babanın uyguladığı katı disiplin yüzünden çocuğun her kurala uymak zorunda bırakıldığını ifade etmiştir.

Cüceloğlu (1997) ise bu tutumu benimseyen anne babaların, çocuklarının kendilerinden farklı bir birey olabildikleri düşüncesinde olmadıkları görüşündedir. Ona göre bu tutumun temel niteliği çocuğa karşı gösterilen baskıdır. Anne baba çocuklarına kesin olarak hâkim olduklarına inanırlar. Hiçbir açıklama yapmaksızın

konulan kurallar vardır ve çocuklar anne babalarının koydukları bu kurallara koşulsuz uymalı ve itaat etmelidir.

Otoriter ebeveynler, sevgilerini, çocuklarında istenilen davranışların geliştirilmesi için bir pekiştireç olarak kullanırlar. Eğer çocuk anne-babanın istediği şekilde davranırsa sevgilerini gösterirler. Kendilerini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görürler ve çocuktan mutlak uyum beklerler. Aile içinde otoriteyi elinde tutan kişi çocuğun ve diğer aile bireylerinin bağımsız benlik geliştirmesine karşıdır, ailede herkesin boyun eğmesi, itaatkâr olması istenir (Cüceloğlu, 1997).

Çocuklarının kendilerine itaat etmesi, otoriter davranan ana ve baba için esas olandır. Burada çocuğun isteklerinin bir önemi yoktur. Anne ve baba çocuğu dinlemek ve onu anlamaya çalışmak yerine onu eleştirir ve baskı yolu ile kontrole çalışırlar. Çeşitli emir ve katı kurallar yolu ile çocuğa istediklerini yaptırmaya ve ona istedikleri biçimi vermeye çalışırlar. Bu tür anne ve babalar sıcaklıktan yoksundurlar. Onlar için esas olan kendi istekleridir. Ceza gibi disiplin yöntemleri çok sık olarak kullanılır. Bu tür anne ve babaya göre çocuk için en önemli meziyet anne ve babaya itaat ve onların dediklerinin yapılmasıdır (Kulaksızoğlu, 1998).

Hoffman'ın (1975) bu konuya ilişkin görüşleri itaat bekleme ve cezalandırmanın, çocuğun kendine yönelik kaygılarını arttırarak karşısındakinin durumunu düşünebilmesine ve gerekli olumlu sosyal davranışı gösterebilmesine engel olduğu, dolayısıyla, güç kullanımına dayalı disiplinin her iki özelliği de olumlu sosyal gelişim için sakıncalı olduğu yönündedir (aktaran: Yağmurlu ve ark., 2005).

“Bu tür anne ve babalar çocuklarını baskı altında tutmak ve onları itaat ettirmek için çocuğa karşı utandırma, ayıplama, aşağılama ve dalga geçme gibi yöntemleri sık olarak kullanırlar” (Aydın, 2002).

1.2.6. Ana Baba Tutumu Üzerine Yapılan Diğer Araştırmalar

Anne-babanın otorite şekilleri ve çocukların uyumu arasındaki ilişkinin incelemesi oldukça eskilere dayanmaktadır (Tarih sırası ile ele alınacak olursa, 1952 yılında Landis ve Stone, 250 maddeden oluşan bir problem tarama listesi oluşturmuş ve demokratik/otoriter aile ortamında yetişen çocukların işaretledikleri problem sayısını karşılaştırmışlardır. Sonuçlar incelendiğinde otoriter tutum ile yetiştirilen çocukların en fazla problem işaretleyen grup oldukları görülmüştür. Ayrıca bu çocuklarda iç ve/veya dış çatışmalara, körü körüne otoriteye boyun eğme veya saldırganlık eğilimlerine de rastlanmıştır (aktaran: Bilal, 1984).

Palmer ve Hollin'in (2001), ergenler tarafından rapor edilen suça yönelik davranışlar ile ebeveyn tutumlarını karşılaştırdıkları çalışmada, suça yönelik davranış ile sıcak ve ilgili ebeveyn tutumu arasında negatif korelasyon, fiziksel şiddet ve ceza uygulayan ebeveyn tutumu arasında ise pozitif korelasyon saptanmıştır Benzer bir çalışma da, yetersiz, sorunlu ergen-ebeveyn ilişkisinin ve ilgisiz ebeveyn tutumunun, ergenlerde görülen antisosyal davranışın artmasına neden olduğu bulunmuştur (Laird ve ark., 2003).

Günçe (1969), 13-19 yaş aralığındaki gençler üzerinde yaptığı bir araştırmada, bu gençlerin otoriter, kısıtlayıcı ve reddedici bir tutumla yetiştirildiklerini, bu durumun ise bu gençlerde güvensizlik, uysallık, korku, otoriteye aşırı boyun eğme, engellenmeyi kabullenme ve edilginlik gibi yetersiz kişilik gelişimi göstergesi olarak kabul edilebilecek belirtilere yol açtığını bulmuştur.

Kuzgun (1972), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada, anne-baba tutumlarını belirleyen iki değişken olarak denetimi ve sevgiyi ele alarak bu değişkenlere uygun olduğunu düşündüğü üç tip anne-baba tutumunun —bunlar “otoriter”, “demokratik” ve “ilgisiz” anne baba tutumlarıdır— kendini gerçekleştirme

düzeyine etkisini incelemiştir. Ayrıca, “demokratik” anne-baba tutumlarının, bireyin kendini gerçekleştirmesi için en elverişli ortam olduğu, “otoriter” anne-baba tutumlarının ise kendini gerçekleştirmeyi engellediği sonucuna varılmıştır. Buna göre, “demokratik” tutum ile yetişen çocukların uyum puanı ile kendini kabul puanı ortalamaları, “otoriter” tutum ile yetiştirilen çocuklardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Uluğtekin (1984) anne baba davranışlarıyla, çocuğun saldırganlık ve bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda, saldırganlık ve bağımlılık eğilimine ilişkin olarak anne çocuk ilişkisinin baba çocuk ilişkisinden daha önemli olduğunu, reddeden ve kısıtlayan anne baba davranışlarının çocuklarda saldırganlık eğiliminin oluşmasına yol açtığını bulmuştur.

Bu sonuç, Öztürk’ün (1990), kişilik gelişimini geleneksel çocuk yetiştirme yöntemlerine bağlayan ve ülkemizde çocuğun bağımsızlık ve girişim çabalarının genellikle anne-babaları tarafından şiddetle bastırıldığını, bu nedenle bireyin saldırganlık ve yıkıcılık dürtülerinin birikerek şiddetlendiği sonucuna vardığı araştırma bulguları ile de örtüşmektedir.

Abacı (1986) üniversite öğrencileri üzerine yaptığı araştırmada “durumluk ve sürekli kaygı düzeyi” ile “demokratik-otoriter-ilgisiz ana-baba tutumları” arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur.

Akbağ (1994) liseli ergenlerin anne-baba tutumlarını algılamaları ile uyum düzeyleri arasında ilişkinin incelendiği araştırmada anne baba tutumlarının, lise öğrenimi görmekte olan ergenlerin uyum düzeyleri üzerinde etkili bir değişken olduğunu ortaya çıkarmıştır. Akbağ’a göre çocuğa ilgi ve şefkat göstermenin, amaçlarına ulaşmasında yardımcı olmasının ve çocuğa getirilen kısıtlamaların, ondan beklenen davranışları, davranışlarının getirdiği sonuçları onunla nedenle sonuç

ilişkisi arasında ikna edici bir şekilde tartışmaya dayanan tutarlı disiplin ergenlerin uyumlarını olumlu yönde desteklemektedir. Ayrıca fiziksel ve duygusal cezalandırma, ayrıcalıklardan yoksunlaştırma ve koruyuculuk davranışının artmasına bağlı olarak ergenlerin uyum düzeyinde düşme görülmüştür.

Aktaş (1997) üniversitede okuyan ergenlerin uyum düzeylerini incelediği çalışması, çocukluk ve erken ergenlik döneminde çok büyük etkiye sahip olan anne-babanın etki gücünün, ergenin değişmeye başlayan değerleri bağımsızlık isteği ve idealleri nedeniyle etkisini giderek kaybettiğini, bu durumun anne-baba ile ergenler arasında bazı çatışmalara ve uyum problemlerine yol açtığını ortaya koymaktadır.

Aysan'ın (1985) lise öğrencilerinin stres yaşantılarında kullandıkları başaçaıkma stratejilerinin bazı değişkenler açısından incelendiği çalışmanın bulguları, kullanılan başaçaıkma stratejileri açısından otoriter ve demokratik anne tutumları arasında önemli bir fark bulunmadığını, demokratik ve otoriter anne tutumlarının problem çözme ve sosyal destek arama davranışlarını arttırıcı yönde, ilgisiz anne tutumunun ise aynı davranışları azaltıcı yönde etkilediğini göstermiştir (aktaran: Onat, 2010).

Bilal (1984) demokratik ve otoriter olarak algılanan anne baba tutumlarının çocukların uyum düzeylerine etkisini lise öğrencilerinde incelemiştir. Araştırma sonucunda anne-babalarını “demokratik” olarak algılayan çocukların uyum düzeylerinin, “otoriter” olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Anne babalarını demokratik olarak algılayan çocukların uyum düzeylerinin anne-babalarından birini demokratik, diğerini otoriter olarak algılayanlarıkinden daha yüksek olduğu da elde edilen bulgular arasındadır.

Bostan'ın (1993) ana-baba tutumlarının ergenlerin uyum düzeylerine etkisinin saptanması amacıyla gerçekleştirilen araştırmasında, anne babanın demokratik tutumlarının gencin kişisel, sosyal ve genel uyum düzeyini olumlu yönde etkilediği

görölmüş, anne babanın ilgisiz ya da otoriter olma eğilimi arttıkça uyum düzeyinin olumsuz yönde etkilendiği saptanmıştır.

Ekşi (1986) ise üniversitesi öğrencileriyle gerçekleştirdiği bir çalışmada, gençlerin kişisel ve sosyal nitelikli sorunları ile anne babanın çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı ilişkiler bulmuştur. Ekşi'ye göre, yetişmesi sırasında anne babalarının kendilerine ilgi ve şefkat göstermediğini, sert ve baskılı ve sıkı bir disiplin benimsediğini, bağımsız olabilmelerine, sorumluluk taşımalarına ve kendi kararlarını kendilerinin alabilmelerine önem vermediğini belirten gençlerin güvensizlik, karasızlık, huzursuzluk, gibi kişisel nitelikli sorunları ile topluma uyum gibi sosyal nitelikli sorunlarının daha fazla oranda olduğu saptanmıştır.

Karakuş (2000) üstün yetenekli olan ve olmayan ergenler üzerinde çalışmış ve bu ergenlerin çocukluk dönemlerine ilişkin olarak algıladıkları anne baba tutumlarının ile uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonucunda, üstün yetenekli ergenlerin akranlarından daha uyumlu olduğu ve anne-babalarını tutarlı disiplin uygulayan, ilgi ve şefkatli, amaçlarına ulaşmada onları destekleyen ebeveynler olarak algıladıkları tespit edilirken, üstün yetenekli olmayan ergenlerin anne babalarını, başarı için baskı uygulayan, ebeveynler olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Üstün yetenekli ergenlerin anneler, başarı için baskı, ayrıcalıklardan yoksun bırakma, ilgi ve şefkat göstermeme davranışlarını algıladıklarında sosyal uyumları olumsuz yönde etkilenirken, fiziki ve duygusal ceza ile koruyucu tutumları algılamalarında ise bütün uyum boyutları olumsuz etkilenmektedir.

Kılıçcı (1981) üniversite öğrencilerinin kendilerini kabul düzeyini etkileyen bu değişkenler konusunda yaptığı araştırmada demokratik ailede yetişen gençlerin

kendilerini kabul düzeylerinin otoriter ailede yetişen gençlerden daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Kızıltan (1984) üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerini etkileyen etmenler üzerinde çalışmış, demokratik tutumu benimsemiş anne-babaların çocuklarının uyum düzeylerinin koruyucu, ilgisiz ve otoriter tutumu benimsemiş anne-babaların çocuklarının uyum düzeyinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çocukluğunda kendilerine sözel ceza uygulanan öğrencilerin uyum düzeylerinin, fiziksel ceza uygulananlardan daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Koç (2000) ergenlerin sosyal uyumunu etkileyen bazı değişkenleri araştırmıştır. Araştırma sonucunda, babalarından demokratik tutumu algılayan bireylerin sosyal uyum düzeyi, baba tutumunu otoriter ve ilgisiz olarak algılayan bireylerin sosyal uyum düzeyinden daha yüksektir. Anne tutumunu demokratik olarak algılayan gençlerin sosyal uyum düzeyi, anne tutumunu otoriter ya da ilgisiz olarak algılayan bireylerin sosyal uyumundan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Öztürk (1990) öğrencilerin bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerine etkisi araştırmada incelediği "Ana-Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Bağımsızlık, Duyguları Anlama, Yakınlık, Başatlık, Kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerine Etkisi" adlı çalışmasında, demokratik tutumun olumlu özelliklerini destekleyen, otoriter tutumun ise olumsuz özelliklerini destekleyen, sonuçlar elde etmiştir. Demokratik ortamda yetişen bir gencin otoriter ortamda yetişen bir gence göre, bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık, düzeyleri daha yüksek, buna karşın saldırganlık düzeyleri ve kendini suçlama ise daha düşük çıkmıştır.

Şakır (1987) Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'na devam eden 14-18 yaş grubu öğrencilerinin sosyal uyumları ile ana baba tutumları arasındaki ilişkiyi

incelemiştir. Araştırma sonucunda, annelerin ve babaların “sevecen, hoşgörülü, kabul edici” olmalarının ergenlerin uyumlarını olumlu yönde, “soğuk, hoşgörüsüz, reddedici” olmaları ergenlerin uyumlarını olumsuz yönde etkileyebildiği görülmüştür. Yine, öğrencilerin sosyal uyumlarının yüksek olması ile ana ve babalarının demokratik tutumları arasında, sosyal uyumlarının düşük olması ile ana babalarının otoriter tutumları arasında ilişki olduğu görülmüştür. Fakat babanın demokratik tutumu daha az ilişkili bulunmuştur.

Yücedağ (1997) ergenlerin problem alanları ve ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmasının sorusu: anne baba tutumlarının ergeni hangi alanlarda ve hangi yönlerde nasıl etkilediğini üzerinedir. Araştırma sonucunda problem alanlarıyla ana-babanın duygusal cezalandırma davranışları arasında pozitif ve ilgi şefkat gösterme davranışıyla problem alanları arasında negatif bir ilişki saptanmıştır.

Bilal (1984) lise öğrencilerini kapsayan bir çalışmada, otoriter/ demokratik olarak algılanan anne baba tutumlarının, çocukların uyum düzeyleri üzerine etkisini araştırdığında, demokratik ortamda büyüyen çocukların uyum düzeyleri, otoriter aile ortamında büyüyen çocuklarınkinden daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Güre ve Musaağaoğlu (2005), algılanan ana-baba tutumları ile ergenlerde davranışsal özerkliği araştırdıkları çalışmalarında, ana- babasını demokratik olarak algılayan ergenlerin hem otoriter hem de izin verici-ihmkâr olarak algılayan ergenlere kıyasla daha fazla davranışsal özerklik gösterdiklerini bulmuşlardır. Buna ek olarak, ana-babasını izin verici- müsamahakâr olan algılayan ergenlerin davranışsal özerkliğinin, hem izin verici - ihmalkâr hem de otoriter olarak algılayan ergenlere kıyasla daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Her bireyin iyi veya kötü, hayatta veya ölü ilişki içerisinde olduğu veya olmadığı bir ailesi vardır ve birey açıkça veya örtük olarak bu aileden etkilenir. Aile kişinin doğduğu, ilk sosyal deneyimlerini kazandığı ve daha sonraki yıllarda kullanacağı her davranışına dair ilk adımları attığı yerdir. Çocukların ya da bireylerin kişiliklerinin temelleri ailede atılır. Ailenin sağladığı öğrenme yaşantıları ve sunmakta olduğu modellerin, çocuktaki olumlu sosyal davranış ve değerlerin gelişmesinde önemli bir yeri vardır (Ülküer ve Buz, 1988). Bu bakımdan ailelerin çocukları ve çocukların yaşamları üzerinde etkisi büyüktür. Daha anne karnında başlayan bu etkileşim, çocuk doğduktan sonra da artarak devam eder (Örgün, 2000). Karşılıklı ana baba çocuk etkileşimi çocuk gelişiminin kilit özelliklerindedir. Ana babanın katılması, ana babanın kendine yardım edebilme yetenekleri ve çocuk yetiştirme stilleri, ana baba ve çocuk etkileşimlerini etkileyen ve erken dönemdeki gelişmeye, okula geçişe ve çocuğun gelecekteki verimine katkıda bulunan faktörlerdir (Kılıç, 2007).

Anne-babalarının kendilerine yönelik tutumlarının “demokrat” olduğunu ifade eden öğrencilerin kaygı düzeyi ile “otoriter” olduğunu ifade eden öğrencilerin kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. Anne-baba tutumları “demokrat” olan öğrencilerin kaygı düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmektedir. Olumsuz anne-baba tutumları birey üzerinde, psikolojik açıdan, olumsuzluklar oluşturabilmektedir. Araştırmada elde edilen bu sonuç konu ile ilgili yapılmış olan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Ulutaş, 2000; Bozkurt, 2004).

Haktanır ve Baran (1998) gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bazı değişkenlerin gencin benlik saygısı düzeyinde ev anne-baba tutumlarını algılamasında farklılık yaratıp yaratmadığının ve benlik saygısı ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin

incelenmesi de araştırmasının diğer amacını oluşturmuştur. Araştırma Ankara'da bulunan, alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki dört lisenin ikinci sınıflarına devam eden toplam 299 genç ile yürütülmüş, gençlere "Anne Baba Tutum Ölçeği" ile "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırma sonucunda: “gencin cinsiyetinin algılanan demokratik ve ilgisiz, sosyoekonomik düzeyin demokratik otoriter ve ilgisiz, annenin çalışma durumunun demokratik, doğum sırası ve kardeş sayısının otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumlarında, sosyoekonomik düzey ile doğum sırasının ise gencin benlik saygısında farklılık yarattığı saptanmıştır. Araştırmada ayrıca algılanan anne baba tutumları ile gencin benlik saygısı arasındaki korelasyon test edilmiş ve önerilerde bulunulmuştur”.

Araştırma sonuçları gencin benlik saygısı ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Yani Algılanan olumlu ebeveyn tutumlarının gencin kendisi hakkında olumlu duygular geliştirmesine yol açtığı söylenebilir ki bu da genci özdenetim becerileri ve uyum konusunda üst seviyelere taşıyabilir (Haktanır & Baran 1998).

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerini belirlemek ve algılanan anne baba tutumları ile uyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Katılımcıların uyum düzeylerinde cinsiyetler arası bir fark var mıdır?
2. Katılımcıların anne-baba tutumu algılamasında cinsiyetler arası bir fark var mıdır?
3. Katılımcıların yaşları ile uyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Katılımcıların okudukları bölüm ile uyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Katılımcıların herhangi bir işte çalışıp-çalışmama durumları ile uyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Katılımcıların ebeveynlerinin boşanmış/evli olmaları ile uyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
7. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin kişisel uyum düzeyleri ile anne baba tutumlarını nasıl (otoriter/demokratik) algıladıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
8. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal uyum düzeyleri ile anne baba tutumlarını nasıl (otoriter/demokratik) algıladıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
9. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin genel uyum düzeyleri ile anne baba tutumlarını nasıl (otoriter/demokratik) algıladıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Toplumumuzda yakın dönemde yaşanan kültürel ve sosyal değişimler, anne-babaların çocuklar üzerindeki etkilerinin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bununla ilgili olarak gerek “çocuklar ve ergenlerin özdenetim becerilerini ve uyumlarını etkilediği düşünülen çeşitli faktörler” (Bilal 1984) gerekse aile baskısı, aile içi çatışmalar, istismarlar, demokratik-otoriter ebeveyn tutumları gibi faktörlerin çocuk ve ergenler üzerindeki etkilerinin araştırıldığı pek çok çalışma (Bilal, 1984; Haktanır & Baran 1998; Karakuş, 2000) literatürde ayrı ayrı yer almıştır. Ancak bu faktörlerin bireyi ergenlikten sonra da

etkileyip etkilemediği/ nasıl etkilediği konusunda bir çalışmalar literatürde daha az yer almaktadır.

Bu araştırma, demokratik/ otoriter anne baba tutumlarının üniversite öğrencileri tarafından algılanış düzeyi esas alınarak, bu tutumların uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyecek olması bakımından, alanda bu yöndeki eksikliği gidermeye katkı sağlayacağı ve daha sonraki çalışmalar için veri niteliğinde bir çalışma olacağı düşünölmektedir.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli ilişkisel tarama modeli olarak seçilmiştir. İlişkisel tarama modeli, “iki ya da daha fazla değişken arasında, birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan tarama modeli” olarak tanımlanmaktadır.

İlişkisel tarama modellerinde değişkenler arası ilişkiler, korelasyon türü ve karşılaştırma türü olarak iki şekilde incelenir.

Korelasyon türü ilişkisel taramalar, değişkenlerin birlikte değişip değişmediğini, birlikte değişim söz konusu ise bunun nasıl olduğunu saptamaya çalışır. Karşılaştırma türü ilişkisel tarama modelinde ise, en az iki değişken bulunur ve bunlardan birine (sınanmak istenen bağımsız değişkene) göre gruplar oluşturularak, öteki değişkene (bağımlı değişken) göre aralarında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenir (Karasar, 2005).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni üniversite öğrencileri olup, örnekleme ise 2009-2010 öğretim yılında Dicle, Fırat ve İnönü Üniversitelerinde, Mühendislik, Fen-Edebiyat, Eğitim ve Tıp Fakültelerinin 1-4. sınıflarına devam eden lisans öğrencileri oluşturmuştur.

Tablo 1. Örneklemen Demografik Özellik Dağılımı

CİNSİYET	ÖĞRENCİ SAYISI		%	
K	109		44,13	
E	138		55,87	
Toplam:	247		100,00	

FAKÜLTE / BÖLÜM	K	E	%	%
Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü	41	16	37,61	11,59
Tıp Fakültesi	8	4	7,34	2,90
Mühendislik Fakültesi Mekatronik Bölümü	5	23	4,59	16,67
İletişim Fakültesi - Radyo, Sinema ve TV Bölümü	17	37	15,60	26,81
İletişim Fakültesi - Halkla İlişkiler Bölümü	17	24	15,60	17,39
Veteriner Fakültesi	3	4	2,75	2,90
Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü	12	21	11,01	15,22
Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümü	6	9	5,50	6,52
Toplam:	109	138	100,00	100,00

YERLEŞİM	ÖĞRENCİ SAYISI		%	
Köy	20		%8,1	
Kasaba	11		%4,5	
İlçe	31		%12,6	
Şehir	185		%74,9	
Toplam:	247		%100,0	

BİR İŞTE...	ÖĞRENCİ SAYISI		%	
Çalışıyor	25		10,12	
Çalışmıyor	222		89,88	
Toplam:	247		100,00	

ANNE İLE BABA	ÖĞRENCİ SAYISI		%	
Birlikte	231		93,52	
Ayrı	16		6,48	
Toplam:	247		100,00	

AİLE İLE	ÖĞRENCİ SAYISI		%	
Birlikte yaşıyor	117		47,37	
Ayrı yaşıyor	130		52,63	
Toplam:	247		100,00	

KİMİNLE	ÖĞRENCİ SAYISI		%	
Anne ve baba	111		44,94	
Anne	9		3,64	
Baba	0		0,00	
Diğer	127		51,42	
Toplam:	247		100,00	

Katılımcıların %55,8'i erkeklerden, %44,2'si kızlardan oluşmaktadır ve katılımcıların %12,6'sı yaşamının büyük bölümünü köy ve kasabada, yine %12,6'sı ilçede ve geri kalan %74,9'u ise şehirde geçirmiştir. Örneklemin %10,12'si çalışırken %89,88'i herhangi bir işte çalışmamaktadır, %93,52'sinin anne babası birlikte iken, %6,48'inin boşanmış veya bir şekilde ayrı yaşamaktadır. Yine katılımcıların %47,37'si ailesiyle birlikte yaşamakta iken %52,63'lük kısmı ailelerinden ayrı yaşamaktadır.

Araştırma, evreni temsil ettiği düşünülen ve tesadüfi olarak seçilen 18-28 yaş aralığında 109 kız, 138 erkek toplam 247 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma için üniversite rektörlüklerinden gerekli tüm izinler alınmasının ardından veri toplama araçları —gönüllülük esasına uyarak— öğrencilere öğretmenlerinin uygun gördükleri bir ders saatinde uygulayıcı tarafından uygulanmıştır.

Araştırmada bireylerin bazı kişisel özelliklerini belirleyebilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan yaş, cinsiyet gibi demografik bilgilerin yanı sıra aile işlevlerini belirlemek için hazırlanmış aile değerlendirme sorularının bulunduğu **Kişisel Bilgi Formu** (EK-1), algılanan anne baba tutumlarını belirlemek için **Anne-Baba Tutum Ölçeği** (EK-2) ile ve kişisel ve sosyal uyum düzeylerini belirleyebilmek için **Hacettepe Kişilik Envanteri** (EK-3) uygulanmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Öğrencilerle ilgili demografik bilgileri elde etmek için araştırmacı tarafından geliştirilen **Kişisel Bilgi Formu** kullanılmıştır. Sosyodemografik bilgi formu araştırmanın örneklemini oluşturan üniversite öğrencileri tarafından “gönüllülük”

esası hedef alınarak doldurtulmuştur. Demografik değişkenlerin (yas, cinsiyet, medeni durum, yerleşim yeri vb.) yanı sıra psikososyal değişkenler de (aile yapısı gibi) alınmıştır (EK-1).

2.3.2. Anne-Baba Tutum Ölçeği

Araştırmanın bağımsız değişkeni olan ebeveyn tutumlarını ölçmek amacıyla çalışmada kullanılan “Anne Baba Tutum Ölçeği” (ABTÖ), Kuzgun tarafından geliştirilip Bilal tarafından yeniden düzenlenen, 5’li Likert tipinde (ifadeye tamamen katılmaktan hiç katılmamaya doğru) 50 soru içeren bir ankettir. Otoriter ve demokratik tutumu sorgulayan maddeler karışık olarak düzenlenmiş, böylece ‘evet’ ya da ‘hayır’ deme eğilimi ile ortaya çıkabilecek sistematik hatalardan kaçınılmıştır. Birey her soruyu anne ve baba için ayrı ayrı puanlamaktadır. Düşük puan otoriter, yüksek puan demokratik tutumu yansıtmaktadır (EK-1).

ABTÖ, ana-babanın demokratik veya otoriter olarak algılanışına göre, ana baba tutum puanı olmak üzere ayrı ayrı iki puan veren bir ölçektir. Puanların düşük olması ana veya babanın otoriter olarak algılandığına işaret eder. Anne Baba Tutum Ölçeği geliştirilirken Kuzgun’un ana-baba tutum envanterinden yararlanılmıştır. Ölçekte ifadeler tamamen katılmaktan hiç katılmamaya kadar uzanan beş cevap kategorisine ayrılmıştır, yani 5’li Likert tipi bir ölçektir. Öğrenci her bir maddeyi annesi ve babasının davranışları için düşünerek okuyacak ve yanıtlarını, annesi ile ilgili dereceyi (rakamı) cevap kâğıdında (A) harfinin altındaki parantez içine, babasıyla ilgili dereceyi (rakamı) (B) harfinin altındaki parantezin içine yazar. Ölçekten elde edilen ortalama tutum puanı dâhil ortalamanın üstü demokratik, ortalama tutum puanı altı otoriter kategorisine girmektedir (Örgün, 2000).

Ölçeğin Geçerliliği, geçerlik ve güvenirliği sağlanmış Kuzgun (1972)'un Ana-Baba Tutum Envanterinden faydalanılarak oluşturulmuş, böylece aracın mantıksal ve kapsam geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır. Ölçeğin güvenirliği ise, Bilal (1984) tarafından 89 kişilik gruba aralıklı olarak iki kez uygulanmış ve elde edilen güvenirlik katsayıları anne için 0,75, baba için 0,76 olarak bulunmuştur (Örgün, 2000).

2.3.3. Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE)

Hacettepe Kişilik Envanteri, Özgüven (1976) tarafından hazırlanmış, 1982 yılında ikinci revizyonu yapılmış ve 1993 yılında “Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı” adıyla yayınlanmıştır. Envanter bireylerin kişilik özelliklerini, kişisel ve sosyal uyum düzeylerini ölçmek, klinik ve normal vakaları teşhis etmek ve ruh sağlığı taramaları yapmak için geliştirilmiş olup “Kişisel Uyum” ve “Sosyal Uyum” olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Envanter içinde “evet” ya da “hayır” şeklinde cevaplandırılacak sorular vardır. Bu sorular çeşitli durumlarda bireyin genellikle ne düşündüğü, nasıl duygulandığı ve ne şekilde davranışta bulunduğu ile ilgilidir (Özgüven, 1984).

Hacettepe Kişilik Envanteri soru formu ve cevap kâğıdından oluşmaktadır. Kişisel ve sosyal uyumu ölçen bu envanterde ayrıca kişisel uyum için dört ve sosyal uyum için de dört olmak sekiz alt ölçek bulunmaktadır. Bunlar sırası ve açıklamalarıyla aşağıda verilmiştir:

A. Kişisel Uyum Alt Ölçekleri: Kişisel uyumu ölçen 4 alt ölçek şunlardır: **Kendini gerçekleştirme (KG)** alt ölçeği, **Duygusal kararlılık (DK)** alt ölçeği, **Nevrotik Eğilimler (NE)** alt ölçeği ve **Psikotik Belirtiler (PB)** alt ölçeği. (Özgüven, 1984)

B. Sosyal Uyum Alt Ölçekleri: Envanterde sosyal uyumu ölçen 4 alt ölçekler ise: **Aile İlişkileri (Aİ), Sosyal İlişkiler (Sİ), Anti-sosyal Eğilimler (AE) ve Sosyal Normlar (SN)** olmak üzere dört tanedir (Özgüven, 1984).

Cevaplandırma ve Puanlandırma

Envanterden (B) ve (G) olmak üzere iki geçerlilik puanı elde edilmektedir. Bu puanlar cevap kâğıtları puanlanmadan önce tespit edilmektedir. (B) puanı, boş bırakılan madde sayısı toplanarak elde edilmekte ve bu puanın bir alt ölçekte iki, sekiz alt ölçek toplamında sekiz ve daha fazla olması durumunda cevap kâğıdı geçersiz olmaktadır.(B) puanı, bireyin envanteri cevaplandırırken gerçek olarak kendisini yaşantıları doğrultusunda ifade edip etmediği, kendisini savunucu bir tutum içerisinde olup olmadığı yönünü kabaca ifade eden bir geçerlik puanıdır. (G) puanı da kişinin her maddeyi dikkatlice cevaplandırıp, cevaplandırmadığını belirleyen bir geçerlilik puanıdır.(G) puanı bireyin envanteri dikkatli ve bilinçli bir içgörü ile cevaplandırıp cevaplandırmadığı, dikkatle her maddeyi okuyup incelemeyen cevap kâğıdını doldurup doldurmadığını ifade eden bir geçerlik puanıdır. Bu puanın 5 ya da daha aşağı olması halinde cevap kâğıdı puanlama dışı bırakılmaktadır.

Envanterden alınan puanların yorumlanması ise şu şekildedir: birçok kişilik ve uyum envanterinde bireyin puanının yükselmesi derece farkı ile ruh sağlığının bozuk, puanların düşük olması ise sağlıklı oluşu ifade ederken, Hacettepe Kişilik Envanteri'nde ifade edilenlerin aksine "yüksek puanlar" sağlıklı veya uyumlu oluşu, "düşük puanlar" ise uyumsuz oluşu ifade etmektedir (Bkz. EK. 2)

Geçerlilik ve Güvenirlilik

Hacettepe Kişilik Envanteri'nin geçerlik çalışmaları çeşitli yöntemlerle yapılmıştır. Envanterin önemli amacı, normalden sapmış ya da sapma eğilimi gösteren kişileri normal sınırlar içinde olan bireylerden ayırt edebilmek olduğu için,

normal gruplarla psikiyatri kliniklerinde psikotik ve nevrotik vak'a tanısı konmuş bireylere HKE uygulanmış, normal ve normalden sapmış bu iki grubun HKE'nin toplam ve alt ölçeklerden aldıkları puanlar birbirleri ile karşılaştırılmıştır. Çeşitli gruplar üzerinde yapılan bu tür çalışmalarda ortalamalar arasındaki farklar tüm puanlar için pek çoğunda 0,01'in ötesinde anlamlı bulunmuştur. Sonuçta HKE toplam ve alt ölçeklerinin klinik vakaları normal bireylerden ayırabildiği anlaşılmıştır.

HKE ile ilgili yapılan geçerlikle ilgili çalışmaların genel sonucu HKE'nin normal ve normalden sapmış olanları ayırt etme "Yordama Geçerliği" ile "Benzer Ölçekler Geçerliğinin" yüksek, uygulamada cevaplandırma sırasında gözlenen "yanıltma" hatalarının çok düşük olduğunu göstermektedir.

Hacettepe Kişilik Envanteri Bilal (1984) tarafından 62 kişilik bir lise öğrencisi grubuna 15 gün arayla iki kez uygulanmıştır. Envanterin tekrarıyla elde edilen güvenilirlik katsayıları "Kişisel Uyum" için 0,93, "Sosyal Uyum" için 0,82, "Genel Uyum" için ise 0,92 olarak bulunmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma için gerekli veriler, izin ve onayları alınan öğrencilere uygulanan anket ve ölçek yoluyla elde edilmiştir. Araştırmanın ana problemine cevap bulma sürecinde, deneklere uygulanan ölçeklere ilişkin veriler kodlanarak MS Excel 2007 dosyasında kaydedilmiştir. Verilerin istatistiksel analizi için MS Excel'in yanı sıra SPSS (Ver. 11.5.0) istatistik programı kullanılmıştır. Hipotezlerin çözümlenmesinde, anne baba tutumları ile uyum düzeyleri açısından anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla "bağımsız örneklem t testi" (independent samples T-test) ve "tek yönlü varyans analizi" (ANOVA) testlerinden yararlanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, veri toplama araçlarıyla elde edilen demografik bulgular, araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlerine ilişkin bulgular açıklanmıştır.

3.1. Örneklemin Demografik Dağılımına İlişkin Bulgular

Örneklemin yaşadığı yer, bir işte çalışıp çalışmadığı, aileyle birlikte yaşama/ayrı yaşama ve okunan bölüm ve yaş değişkenleri açısından uyum düzeyleri arasında gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 2). Yaş değişkeni ve okunan bölüm değişkenleri araştırmanın temel hipotezleri içerisinde yer almadığından bu bulgular tablolaştırılmayıp, ek bir bilgi olarak sunulmaktadır.

Tablo 2. Genel Uyum Düzeylerinin Çeşitli Demografik Özelliklerine Göre Bağımsız t Testi İle Analizi

Özellik	Grup	N	Ortalama	Standart			P
				Sapma	sd	t	
Yaşadığı yer	Köy	20	93,20	21,59	203	1,62	0,490
	Kent	185	94,02	19,54			
Anne-baba birlikteliği	Anne ile baba birlikte	229	93,96	19,67	242	2,382	0,029*
	Anne ile baba ayrı	15	84,53	14,48			
Aileyle birliktelik	Aile ile birlikte	117	94,03	19,49	245	0,31	0,674
	Aileden ayrı	130	93,27	19,67			
Bir işte çalışma durumu	Çalışıyor	25	97,52	13,34	245	1,45	0,056
	Çalışmıyor	222	93,19	20,10			

* p<0,05

Yaşadığı yer açısından yalnızca 3 grup arasındaki karşılaştırmanın ele alındığı Tablo 2’de, anne-babanın boşanmış ve birlikte yaşıyor olma durumlarına göre genel uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Anne babası birlikte yaşayan katılımcıları genel uyum düzeyleri ($x=93,96$) anne babası boşanmış olanlardan ($x=84,53$) anlamlı derecede yüksektir.

Öğrencilerin okumakta oldukları fakülte ya da bölüm ile uyum düzeyleri arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı araştırılmış, öğrenim görülen birimler ile uyum puanları arasında genel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Bununla birlikte, Tıp Fakültesi öğrencilerinin kişisel uyum ($t(51)=4,73$, $p<0,001$) ve genel uyum puanlarının ($t(51)=4,19$, $p<0,001$) İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler Bölümü öğrencilerinininkinden anlamlı ölçüde yüksek olduğu görülmüştür. Alt uyum ölçekleri incelendiğinde, söz konusu farkın kişisel uyuma ilişkin duygusal kararlılık ($t(51)=3,78$, $p=0,001$), nevrotik eğilimler ($t(51)=4,69$, $p<0,001$) ve psikotik belirtiler ($t(51)=4,36$, $p<0,001$) uyum puanlarındaki anlamlı farklılardan kaynaklandığı belirlenmiştir. Ayrıca, Tıp Fakültesi öğrencilerinin nevrotik eğilimler uyum puanının İletişim Fakültesi Radyo Sinema ve TV Bölümü öğrencilerinininkinden yüksek olduğu bulunmuştur ($t(64)=3,75$, $p=0,001$)).

Tablo 3. Örneklemin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Dağılımı ve Algı Gruplarının Uyum Puanlarına Göre Bağımsız t Testi İle Analizi

	Gruplar	N	%	Ortalama	Ss	t	P
Anne	Otoriter	116	%47	3,2447	,40564	18,742	,005
	Demokratik	131	%53	4,0779	,27033		
Baba	Otoriter	105	%43.2	3,0531	,48750	18,038	,001
	Demokratik	138	%56.8	4,0026	,26453		

Katılımcıların %43,2'si babalarını otoriter olarak algılamakta, %56,8'i demokratik olarak algılamaktadır. Katılımcıların %47'si annelerini otoriter olarak algılamakta, %53'ü demokratik olarak algılamaktadır. Gerek annenin demokratik (n=131) ve otoriter (n=116) olarak algılandığı gruplar arasında (F(1, 245)=28,215) ve gerekse babanın demokratik (n=138) ve otoriter (n=105) olarak algılandığı gruplar arasında (F(1, 241)=28,215), söz konusu ebeveyne ilişkin tutum ölçeği puanları arasındaki fark ileri derecede anlamlı düzeydedir (Tablo 3, her iki karşılaştırma için $p<0,001$).

3.2. Araştırmanın Amaçlarına Yönelik Bulgular

3.2.1. Algılanan Anne-Baba Tutumunun Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Tablo 4. Katılımcıların Algıladıkları Anne-Baba Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t Testi İle Analizi

Tutum	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	t	P
Baba algısı	Kadın	105	3.5257	0,676	241	1,461	0,146
	Erkek	138	3.6430	0,539			
Anne algısı	Kadın	109	3.6448	0,583	245	1,066	0,288
	Erkek	138	3.7196	0,499			

Katılımcıların anne-baba tutumu algılamasında cinsiyetler arası anlamlı bir fark olmadığı Tablo 4'te görülmektedir ($p>0,05$).

3.2.2. Uyum Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Örneklemin demografik özelliğini belirlemek amacıyla hazırlanmış kişisel bilgi formundaki faktörler ile uyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığı araştırılmış ve sonuçlar cinsiyet için Tablo 5’te görüldüğü gibi, erkek öğrencilerin kişisel uyum ve alt ölçeklerinden aldıkları puanlar kız öğrencilere oranla anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Sosyal uyum düzeyleri ise antisosyal eğilimler ve sosyal normal alt ölçeğinden alınan puanların yüksek olması nedeniyle genel olarak sosyal uyum puanları kız öğrencilerde, erkek öğrencilere oranla anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Bu fark erkek öğrencilerin kişisel uyumlarının kız öğrencilerden yüksek, kız öğrencilerin ise sosyal uyumlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Kişisel bilgi formu ile öğrencilerin cinsiyetleri dışında alınan diğer bilgiler ile uyum ilişkisine bakılmıştır.

Tablo 5. Örneklemin Cinsiyet Değişkenine Göre Uyum Düzeylerinin Bağımsız t Testi ile Analizi

Uyum	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	t	P
Kendini Gerçekleştirme	K	109	12,08	3,585	245	2,533	0,013*
	E	138	13,20	3,300			
Duyusal Kararlılık	K	109	8,39	3,322	245	1,953	0,052
	E	138	9,30	3,996			
Nevrotik Eğilimler	K	109	8,55	3,500	245	2,631	0,009**
	E	138	9,78	3,794			
Psikotik Belirtiler	K	109	7,86	3,281	245	2,339	0,020*
	E	138	8,92	3,821			
Kişisel Uyum	K	109	36,89	11,347	245	2,821	0,005**
	E	138	41,20	12,591			
Aile İlişkileri	K	109	13,50	4,451	245	0,551	0,583
	E	138	13,79	3,795			

Sosyal İlişkiler	K	109	12,53	3,542	245	1,869	0,063
	E	138	13,39	3,644			
Sosyal Normlar	K	109	16,55	2,474	245	1,983	0,048*
	E	138	15,86	2,977			
Antisosyal Eğilimler	K	109	12,02	3,209	245	2,353	0,020*
	E	138	11,09	2,931			
<hr/>							
Sosyal Uyum	K	109	54,60	9,573	245	0,385	0,701
	E	138	54,13	9,274			
<hr/>							
Genel Uyum	K	109	91,49	19,195	245	1,542	0,124
	E	138	95,33	19,727			

(* p<0,05 =anlamalı; **p<0,01=ileri derecede anlamalı)

3.2.3. Kişisel Uyum Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

a) Kişisel uyum düzeyinin algılanan baba tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 6. Örneklemde Algılanan Baba Tutumuna Göre Kişisel Uyum Düzeylerinin Dağılımı

	N	Ortalama	Standart sapma
Otoriter	105	35,18	10,344
Demokratik	138	42,58	12,615
Toplam	243	39,38	12,230

Öğrencilerin kişisel uyum düzeylerinin, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre katılımcıların kişisel uyumlarının ANOVA testi ile analizi Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Algılanan Baba Tutumuna Göre Kişisel Uyum Düzeylerinin ANOVA Testi İle Analizi

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	3264,222	1	3264,222	23,889	0,001**
Gruplar içi	32931,185	241	136,644		
Toplam	36195,407	242			

Analiz sonuçları, öğrencilerin kişisel uyum düzeyleri arasında, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanması bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, $F(1, 241)=23,889$, $p<0,001$. Babasını demokratik olarak algılayan öğrencilerin ($x = 42,58$; $ss = 12,615$) kişisel uyum puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan öğrencilerin ($x = 35,18$; $ss = 10,344$) kişisel uyum puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

b) Kişisel uyum düzeyinin algılanan anne tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 8. Örneklemin Algılanan Anne Tutumuna Göre Kişisel Uyum Düzeylerinin Dağılımı

	N	Ortalama	Standart sapma
Otoriter	116	35,18	10,001
Demokratik	131	42,94	12,874
Toplam	247	39,30	12,223

Tablo 9. Algılanan Anne Tutumuna Göre Kişisel Uyum Düzeylerinin ANOVA Testi İle Analizi

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	3702,715	1	3702,715	27,449	.000**
Gruplar içi	33048,710	245	134,893		
Toplam	36751,425	246			

Analiz sonuçları, örneklemin kişisel uyum düzeyleri arasında, annenin demokratik ya da otoriter olarak algılanması bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, $F(1, 245)=27,449$, $p<0,001$. Örneklemin kişisel uyum düzeyleri, annenin demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Annesini demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 42,64$; $ss = 12,874$) kişisel uyum puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 35,18$; $ss = 10,001$) kişisel uyum puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

3.2.4. Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Algılanan Anne-Baba Tutumlarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

a) Kendini gerçekleştirme düzeyinin algılanan baba tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 10. Algılanan Baba Tutumuna Göre Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Bağımsız t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	105	11,49	3,220	,314	241	5,282	0,001**
Demokratik	138	13,70	3,270	,278			

Örneklemin kendini gerçekleştirme düzeyleri, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(245)=5,282$, $p<0,001$. Babasını demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 13,70$) kendini gerçekleştirme puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 11,49$) kendini gerçekleştirme puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 10).

b) Kendini gerçekleştirme düzeyinin algılanan anne tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 11. Algılanan Anne Tutumuna Göre Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Bağımsız t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	116	11,46	3,150	,292	245	5,670	0,001**
Demokratik	131	13,81	3,368	,294			

Örneklemin kendini gerçekleştirme düzeyleri, annenin demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(245)=5,67$, $p<0,001$. Annesini demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 13,81$) kendini gerçekleştirme puanlarının, annesini otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 11,46$) kendini gerçekleştirme puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

3.2.5. Duygusal Kararlılık Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

a) Duygusal kararlılık düzeyinin algılanan baba tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 12. Algılanan Baba Tutumuna Göre Duygusal Kararlılık Düzeylerinin Bağımsız t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	105	8,03	3,585	,350	241	3,387	0,001**
Demokratik	138	9,63	3,738	,318			

Örneklemin duygusal kararlılık düzeyleri, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(215)=3,387$, $p<0,001$. Babasını demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 9,63$) duygusal kararlılık puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 8,03$) duygusal kararlılık puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

b) Duygusal kararlılık düzeyinin algılanan anne tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 13. Algılanan Anne Tutumuna Göre Duygusal Kararlılık Düzeylerinin t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	Sd	t	P
Otoriter	116	7,93	3,466	,322	245	3,982	0,001**
Demokratik	131	9,76	3,764	,329			

Örneklemin duygusal kararlılık düzeyleri, annenin demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(245)=3,98$, $p<0,001$. Annesini demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 9,76$) duygusal kararlılık puanlarının, annesini otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 7,93$) duygusal kararlılık puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 13).

3.2.6. Nevrotik Eğilimler Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

a) Nevrotik eğilimler düzeyinin algılanan baba tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 14. Örneklemın Algılanan Baba Tutumuna Göre Nevrotik Eğilimler Düzeylerinin Dağılımı

	N	Ortalama	Standart sapma
Otoriter	105	8,03	3,096
Demokratik	138	10,17	3,911
Toplam	243	9,24	3,729

Tablo 15. Algılanan Baba Tutumuna Göre Nevrotik Eğilim Düzeylerinin ANOVA Testi İle Analizi

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	272,594	1	272,594	21,246	,000**
Gruplar içi	3092,081	241	12,830		
Toplam	3364,675	242			

Analiz sonuçları, örneklemın nevrotik eğilim düzeyleri arasında, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanması bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, $F(1, 241)=23,889$, $p<0,001$. Katılımcıların nevrotik eğilim alt ölçeğinden aldıkları puanlar, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Babasını demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 42,58$; $S = 12,615$) nevrotik eğilim alt ölçeğine ilişkin puanlarının,

babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 35,18$; $S = 10,344$) nevrotik eğilim puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

b) Nevrotik eğilimler düzeyinin algılanan anne tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 16. Örneklem Alınan Anne Tutumuna Göre Nevrotik Eğilimler Düzeylerinin Dağılımı

	N	Ortalama	Standart sapma
Otoriter	116	8,08	3,099
Demokratik	131	10,26	3,912
Toplam	247	9,23	3,710

Tablo 17. Alınan Anne Tutumuna Göre Nevrotik Eğilim Düzeylerinin ANOVA Testi İle Analizi

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	292,903	1	292,903	23,198	,000**
Gruplar içi	3093,477	245	12,626		
Toplam	3386,381	246			

Analiz sonuçları, örneklem nevrotik eğilim düzeyleri arasında, annenin demokratik ya da otoriter olarak algılanması bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, $F(1, 245)=23,198$, $p<0,001$. Babasını demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 10,26$; $ss = 3,912$) nevrotik eğilim puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 8,08$; $ss = 3,099$) nevrotik eğilim puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

3.2.7. Psikotik Belirtiler Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

a) Psikotik belirtiler düzeyinin algılanan baba tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 18. Algılanan Baba Tutumuna Göre Psikotik Belirtiler Düzeylerinin T Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	105	7,64	3,354	,327	241	3,158	0,001**
Demokratik	138	9,08	3,738	,318			

Örneklemin psikotik belirti düzeyleri, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(241)=3,158$, $p<0,001$. Babasını demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 9,08$) psikotik belirti puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 7,64$) psikotik belirti puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

b) Psikotik belirtiler düzeyinin algılanan anne tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 19. Algılanan Anne Tutumuna Göre Psikotik Belirtiler Düzeylerinin T Testi Sonuçları

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	p
Otoriter	116	7,72	3,283	,305	245	3,089	0,001**
Demokratik	131	9,11	3,795	,332			

Örneklemin psikotik belirti düzeyleri, annenin demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(245)=3,089$, $p<0,001$. Annesini demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 9,11$) psikotik belirti puanlarının, annesini otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 7,72$) psikotik belirti puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 19).

3.2.8. Sosyal Uyum Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

a) Sosyal uyum düzeyinin algılanan baba tutumu ile karşılaştırılması:

Örneklemin sosyal uyum düzeyleri, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(241)=8,575$, $p<0,001$. Babasını demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x =58,28$) sosyal uyum puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 48,99$) sosyal uyum puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 20. Algılanan Baba Tutumuna Göre Sosyal Uyum Düzeylerinin t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	p
Otoriter	105	48,99	8,964	,875	241	8,575	0,001**
Demokratik	138	58,28	7,495	,638			

b) Sosyal uyum düzeyinin algılanan anne tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 21. Algılanan Anne Tutumuna Göre Sosyal Uyum Düzeylerinin Bağımsız t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	116	49,89	9,207	,855	245	7,727	0,001**
Demokratik	131	58,27	7,656	,669			

Örneklemin sosyal uyum düzeyleri, annenin demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(245)=7,727$, $p<0,001$. Annesini demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 58,27$) sosyal uyum puanlarının, annesini otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 49,89$) sosyal uyum puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 21).

3.2.9. Aile İlişkileri Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

a) Aile ilişkileri düzeyinin algılanan baba tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 22. Örneklemin Algılanan Baba Tutumuna Göre Aile İlişkileri Düzeylerinin Dağılımı

	N	Ortalama	Standart sapma
Otoriter	105	10,85	4,120
Demokratik	138	15,72	2,562
Toplam	243	13,62	4,108

Tablo 23. Algılanan Baba Tutumuna Göre Aile İlişkileri Düzeylerinin Anova Testi İle Analizi

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	1418,309	1	1418,309	128,255	,000**
Gruplar içi	2665,098	241	11,058		
Toplam	4083,407	242			

Analiz sonuçları, örneklemin aile ilişkileri düzeyleri arasında, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanması bakımından anlamlı bir fark olduğunu

göstermektedir, $F(1, 241)=128,255$, $p<0,001$. Babasını demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 15,72$; $S = 25,56$) aile ilişkileri puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 10,85$; $S = 4,12$) aile ilişkileri puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

b) Aile ilişkileri düzeyinin algılanan anne tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 24. Örneklemin Algılanan Anne Tutumuna Göre Aile İlişkileri Düzeylerinin Dağılımı

	N	Ortalama	Standart sapma
Otoriter	116	11,42	4,267
Demokratik	131	15,64	2,672
Toplam	247	13,66	4,091

Tablo 25. Algılanan Anne Tutumuna Göre Aile İlişkileri Düzeylerinin Anova Testi İle Analizi

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	1094,994	1	1094,994	88,761	,000**
Gruplar içi	3022,439	245	12,336		
Toplam	4117,433	246			

Analiz sonuçları, örneklemin aile ilişkileri düzeyleri arasında, annenin demokratik ya da otoriter olarak algılanması bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, $F(1, 245)=88,761$, $p<0,001$. Babasını demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 15,64$; $S = 2,672$) aile ilişkileri puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 11,42$; $S = 4,267$) aile ilişkileri puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

3.2.10. Sosyal İlişkiler Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

a) Sosyal ilişkiler düzeyinin algılanan baba tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 26. Algılanan Baba Tutumuna Göre Sosyal İlişkiler Düzeylerinin Bağımsız t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	105	12,14	3,465	,338	241	3,511	0,001**
Demokratik	138	13,72	3,460	,295			

Örneklemin sosyal ilişkiler düzeyleri, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(241)=3,511$, $p<0,001$. Babasını demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 13,72$) sosyal ilişkiler puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 12,14$) sosyal ilişkiler puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

b) Sosyal ilişkiler düzeyinin algılanan anne tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 27. Algılanan Anne Tutumuna Göre Sosyal İlişkiler Düzeylerinin Bağımsız t testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	116	12,03	3,407	,316	245	4,177	0,001**
Demokratik	131	13,89	3,586	,313			

Örneklemin sosyal ilişki düzeyleri, annenin demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(245)=4,177$, $p<0,001$. Annesini demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 13,89$) sosyal ilişki

puanlarının, annesini otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 12,03$) sosyal ilişki puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 27).

3.2.11. Sosyal Normlar Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

a) Sosyal normlar düzeyinin algılanan baba tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 28. Algılanan Baba Tutumuna Göre Sosyal Normlar Düzeylerinin Bağımsız t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	105	15,50	2,822	,275	241	3,249	0,001**
Demokratik	138	16,66	2,692	,229			

Örneklemin sosyal normlara uyum düzeyleri, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(241)=3,249$, $p<0,001$. Babasını demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 16,66$) sosyal normlar gerçekleştirme puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 15,50$) sosyal normlar puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

b) Sosyal normlar düzeyinin algılanan anne tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 29. Algılanan Anne Tutumuna Göre Sosyal Normlar Düzeylerinin Bağımsız t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	116	15,55	2,836	,263	245	3,316	0,001**
Demokratik	131	16,71	2,627	,230			

Örneklemin sosyal normlar alt ölçeğinden aldıkları puanlar, annenin demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(245)=3,316$, $p<0,001$. Annesini demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 16,71$) sosyal normlar alt ölçeği puanlarının, annesini otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 15,55$) sosyal normlar alt ölçeği puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 29).

3.2.12. Antisosyal Eğilimler Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

a) Antisosyal eğilimler düzeyinin algılanan baba tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 30. Algılanan Baba Tutumuna Göre Antisosyal Eğilimler Düzeylerinin Bağımsız t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	105	10,50	2,879	,281	241	4,381	0,001**
Demokratik	138	12,17	3,023	,257			

Örneklemin antisosyal eğilimler alt ölçeğinden aldıkları puanlar, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(241)=4,381$, $p<0,001$. Babasını demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 12,17$) antisosyal eğilimler alt ölçeği puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 10,50$) antisosyal eğilimler alt ölçeği puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 30).

b) Antisosyal eğilimler düzeyinin algılanan anne tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 31. Algılanan Anne Tutumuna Göre Antisosyal Eğilimler Düzeylerinin Bağımsız t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	116	10,89	3,123	,290	245	2,961	0,001**
Demokratik	131	12,04	2,960	,259			

Örneklemin antisosyal eğilimler alt ölçeğinden aldıkları puanlar, annenin demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(245)=2,96$, $p<0,001$. Annesini demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x =12,04$) antisosyal eğilimler alt ölçeği puanlarının, annesini otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x=10,89$) antisosyal eğilimler alt ölçeği puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 31).

3.2.13. Genel Uyum Düzeyinin Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

a) Genel uyum düzeyinin algılanan baba tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 32. Algılanan Baba Tutumuna Göre Genel Uyum Düzeylerinin Bağımsız t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	105	84,17	16,748	1,634	241	7,160	0,001**
Demokratik	138	100,86	18,423	1,568			

Tablo 32’de görüldüğü gibi, örneklemin genel uyum düzeyleri, babanın demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(241)=7.16$, $p<0,001$. Babasını demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x = 100,86$) genel uyum puanlarının, babasını otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x = 84.17$) genel uyum puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

b) Genel uyum düzeyinin algılanan anne tutumu ile karşılaştırılması:

Tablo 33. Algılanan Anne Tutumuna Göre Genel Uyum Düzeylerinin t Testi İle Analizi

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	sd	t	P
Otoriter	116	85,07	16,464	1,529	245	7,160	0,001**
Demokratik	131	101,21	18,972	1,658			

Örneklemin genel uyum düzeyleri, annenin demokratik ya da otoriter olarak algılanmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(245)=7,160$, $p<0,001$. Annesini demokratik olarak algılayan katılımcıların ($x=101,21$) genel uyum puanlarının, annesini otoriter olarak algılayan katılımcıların ($x=85,07$) genel uyum puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 33).

4. BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın genel amacı, üniversite öğrencilerinin uyum düzeyleri ile algıladıkları anne – baba tutumlarıyla ilişkisinin incelenmesi olmuştur. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan araştırma sorularına, uygun olduğu düşünülen istatistiksel analizler ile yanıtlar aranmış ve elde edilen bulguların sonuçları konuyla ilgili yapılmış diğer çalışmalar ile karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Algılanan anne-baba tutumları ile örneklemin uyum düzeylerini ele alınan “ Ebeveynlerini otoriter olarak algılayan katılımcıların sosyal ve kişisel uyum düzeylerinin, demokratik olarak algılayanlara oranla daha düşük olması beklenir” şeklindeki araştırma hipotezi desteklenmiştir (Tablo 7, 9, 20 ve 21).

Anne -babasını demokratik olarak algılayan üniversite öğrencilerinin, otoriter olarak algılayan öğrencilere oranla daha yüksek genel uyumlarının olduğu bulunmuştur. Demokratik tutum, çocuğu olduğu gibi kabul etme, çevre ile kuracağı ilişkilerde ona güvenme, müdahaleyi mümkün olduğunca aza indirme gibi davranışlar içerdiğinden, bu tutumu algılayan öğrencilerin genel uyum puanların, otoriter ve baskıcı bir tutum algılayarak büyüyen üniversite öğrencilerinden daha yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Kumbasar ve Bulut’un (1997) uyum bozukluğu tanısı konan gençlerin ailelerini işlevsel açıdan nasıl değerlendirdiklerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada elde edilen tüm bulgular, uyum bozukluklarının gençlerin aileleri ile ilgili

olmadıkları yönünde çıkmış, ancak bu farklılık Kumbasar ve Bulut ile bu çalışmada kullanılan analiz yöntemlerinin farklı olması ile ilişkilendirilebilmektedir. Kumbasar ve Bulut'un çalışmasında bulgular, verilerin ortalaması ile tartışmış, bu çalışmada ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve bağımsız t testi sonuçları ile açıklanmıştır.

Araştırmada örneklemin uyum süreçleri, algılanan anne-baba tutumlarına bağlı olarak kişisel uyum ve alt ölçekleri, sosyal uyum ve alt ölçekleri ve genel uyum düzeyleri ile ele alınarak incelenmiştir.

Araştırmada, kişisel uyum, kendini gerçekleştirme, duygusal kararlılık, nevrotik eğilimler ve psikotik belirtiler olmak üzere 4 alt boyutta incelenmiştir ve tüm alt boyutlar ile demokratik tutum arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 6-19).

Kişisel uyum puanlarının yüksek oluşu, kişilerin kendi yeteneklerini farkında olma, kendi kararlarını verebilme, doğru bildiğini söyleyebilme, kabul edildiği ve bir işe yaradığı duygusu içinde olma gibi niteliklerini, az üzülen, alıngan olmayan, çoğu kez sakin ve huzurlu birey olduğunu, hayal dünyasından bağımsız olarak yaşamını sürdürdüğünü gösterir. "Kendini gerçekleştirme" puanları, kendi yeteneklerini farkında olma, kendi kendine kararlarını verebilme, doğru bildiğini söyleyebilme, kabul edildiği ve bir işe yaradığı duygusu içinde olma gibi niteliklerle ilişkilidir. Puanların yüksek oluşu kişinin bu özelliklere sahip bir birey olduğuna işaret etmektedir. "Duygusal kararlılık" puanlarının yüksek oluşu, bireyin duygusal yönden kararlı oluşunu belirtmektedir. "Nevrotik eğilimler" alt ölçeğinden alınan puanların düşük oluşu, kişilerin genellikle duygusal çatışmalarını fiziksel yoldan ifade ettiklerine işaret etmektedir. Düşük puan alan kişiler, kronik yorgunluk, baş ağrısı, uyuyamama, görme güçlükleri, iştahsızlık vb. gibi çeşitli psikosomatik belirtilerin birinden ya da bir kaçından şikâyetçidirler Son olarak "psikotik belirtiler" puanı

düşük olan bireylerde, insanlarda uzaklaşma ve yalnız kalmayı tercih etme eğilimi, dikkatini bir noktada toplama güçlüğü ve hayal kurma eğilimi gözlenmektedir. Bu bireyler alıngan ve aşırı duygusaldırlar. Psikotik belirtilerin yüksek olduğu, normal uyum tarzında ise birey, belirli ölçüler içinde hayal dünyasından bağımsız olarak yaşamını sürdürmektedir (Özgüven,1993).

Nevrotik eğilim ile uyum arasındaki ilişkiye benzer bir çalışma Özbaran ve ark. (2009) tarafından hazırlanmıştır. Çalışma ergenlik depresyonundaki birçok etiyolojik etkenden biri olan anne-baba tutumlarına odaklanmıştır. Bulgular, aşırı annelik ve otoriter tutumlar gibi; aşırı kontrolün, aşırı isteklerin ve cezalandırmanın bulunduğu anne-baba tutumlarının gençlerdeki depresyon ile ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Hoffman'a (1964) göre otoriter aile ortamı, çocuğun kendine güven duygusunu geliştirmesini engellemektedir. Çocuğun davranışlarının sıkı bir biçimde denetlenmesi, mutlak boyun eğmenin erdem sayılması ve cezalandırıldığında bunun altında yatan mantığın çocukla tartışılmaması, çocuğun dış otoriteye bağımlılık geliştirmesine, içe kapanık, çekingen ve kişilerarası ilişkileri zayıf bir birey olarak yetişmesine neden olmaktadır.

Kuzgun (1972) üniversite öğrencileri arasında yaptığı araştırmada, demokratik, otoriter ve ilgisiz ana-baba tutumlarının, bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisini araştırmış ve demokratik ana-baba tutumları, bireyin kendini gerçekleştirme için en uygun ortamı yaratırken, otoriter ana-baba tutumunun bireyin kendini gerçekleştirme düzeyini olumsuz yönde etkilediğini belirlemiştir.

Aynı şekilde sosyal uyum alt boyutunda da, algılanan otoriter tutum ile sosyal uyum arasında anlamlı negatif bir korelasyonun olduğu, yani "Katılımcıların otoriter tutum algılama düzeyleri arttıkça sosyal uyum puanlarının düşmesi beklenir" hipotezinin

desteklendiği görülmektedir (Tablo 21 ve 22). Anne-baba tutumu ne kadar otoriter algılanıyorsa sosyal uyum düzeyleri o denli düşmektedir. Envanterde sosyal uyum ve alt ölçeklerine ilişkin yüksek/düşük puanların ne anlama geldiği şu şekilde açıklanabilir:

Sosyal uyum düzeylerinin alt ölçeği olan “aile ilişkileri” , bireyin ailesiyle olan ilişkilerini yansıtır. Alınan puanların yüksek olması kişinin anne babası ve kardeşleri ile dostça ve sağlıklı ilişkiler içinde olduğunu ailesini sevdiğini, ailesi tarafından sevildiğini göstermektedir. Puanın düşük olması ise bireyin ailesi ile olan ilişkilerinde, karışıklık ve uyumsuzluk bulunduğu işaret etmektedir. “Sosyal İlişkiler” alt ölçeği, bireylerin diğer insanlarla olan ilişkilerini belirtir. Puanın yüksek olması sosyal olgunluk yönünden bireyin uyumlu ve sosyal becerilerin yüksek düzeyde olduğuna işaret etmektedir. “Antisosyal eğilimler” puanının düşük olması, bireyin antisosyal eğilimlere sahip olduğunu gösterir. Antisosyal eğilimleri olan kişiler, genellikle sert öfkeyle dolu, kavgacı, incitme isteği duyan, zor kullanmaya eğilimli, öç alma duygulan içinde olan, saygısız bireylerdir. Antisosyal puanların yüksek olması bireyin belli ölçüler içinde bu tür eğilimleri olmadığına işaret etmektedir (Özgüven, 1993).

Araştırmanın sosyal uyum ile ilişki hipotezi ile benzer bulgulara Koç (2000) ergenlerin sosyal uyumunu etkileyen bazı değişkenleri araştırdığı çalışmasında ulaşmıştır. Araştırma sonucunda, babalarından demokratik tutumu algılayan bireylerin sosyal uyum düzeyleri, baba tutumunu otoriter ve ilgisiz olarak algılayan bireylerin sosyal uyum düzeylerinden anlamlı derece yüksek olduğu belirlenmiştir. Anne tutumunu demokratik olarak algılayan gençlerin sosyal uyum düzeyi de, anne tutumunu otoriter ya da ilgisiz olarak algılayan bireylerin sosyal uyumundan daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Örneklemin genel uyum düzeyleri açısından 2 numaralı araştırma hipotezi olan “örneklemin otoriter tutum algılama puanları arttıkça kişisel uyum düzeylerinin düşmesi” ifadesinin desteklendiği görülmektedir (Tablo 8 ve 10). Katılımcılar anne-baba tutumunu ne kadar otoriter algılasa genel uyum puanları o denli düşmektir.

Bilal (1984) lise öğrencilerini kapsayan bir araştırmada, otoriter/ demokratik olarak algılanan anne baba tutumlarının, çocukların uyum düzeyleri üzerine etkisini araştırdığında, demokratik ortamda büyüyen çocukların uyum düzeyleri, otoriter aile ortamında büyüyen çocuklarınkinden daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Kızıltan (1984) üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerini etkileyen etmenler üzerinde çalışmış, demokratik tutumu benimsemiş anne-babaların çocuklarının uyum düzeylerinin koruyucu, ilgisiz ve otoriter tutumu benimsemiş anne-babaların çocuklarının uyum düzeyinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çocukluğunda kendilerine sözel ceza uygulanan öğrencilerin uyum düzeylerinin, fiziksel ceza uygulananlardan daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Cinsiyet değişkeni açısından katılımcıların kişisel uyum ve sosyal uyum düzeyleri ile algılanan anne-baba tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir (Tablo 3 ve 4). Erkek öğrencilerin kişisel uyum ve alt ölçeklerinden aldıkları puanların kız öğrencilere oranla anlamlı derecede yüksek bulunurken, sosyal uyum düzeyleri ise kız öğrencilerde, erkek öğrencilere oranla anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Bu çalışmada katılımcıların yaşları ile uyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmezken, Aktaş (1997) üniversite öğrencilerinin 1. sınıftan 4. sınıfa kadarki uyum düzeylerini incelediği boylamsal bir çalışmasında, öğrencilerin kişisel, sosyal ve genel uyum düzeylerinin dördüncü sınıfta, birinci sınıfa oranla anlamlı

düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu farklı sonuç boylamsal bir çalışma olmaması nedeniyle farklı bulgulara neden olabileceği yönünde açıklanabilir.

Bu bağlamda “algılanan anne-baba tutumlarına göre kişisel uyum ve sosyal uyum düzeyleri açısından cinsiyetler arası bir fark beklenmemektedir” şeklindeki üçüncü hipotezimiz desteklenmemiştir. Erkek öğrencilerin kişisel uyum düzeylerinin kız öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olmasına ilişkin bu farklılık, Aşkun’un (2007) “Türk üniversite öğrencilerinin cinsellikle ilgili tutum ve davranışları” adlı çalışması bu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Erdoğan ve ark. (2005) üniversite öğrencilerinin, sosyal, kültürel ve ekonomik uyum düzeylerini incelemiş, araştırma sonunda da erkek öğrencilerin ekonomik uyum sorunlarının kız öğrencilerden daha fazla olduğunu, sosyal ve kültürel uyumda ise cinsiyete göre bir farklılık olmadığını bulmuşlardır. Bu çalışma araştırmamız hipotezi ile örtüşmemiştir.

SONUÇ

Dicle, Fırat ve İnönü Üniversitelerinde eğitim gören 247 öğrenciye Kişisel Bilgi Formu, Hacettepe Kişilik Envanteri ve Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçları şöyle özetlenebilir.

1. Üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerinde -yapılan t-testi sonucunda- cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bulgular erkek öğrencilerin kişisel ve genel uyum düzeylerinin kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu gösterirken, sosyal uyum düzeyleri ise kız öğrencilerde, erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğunu göstermektedir.

2. Katılımcıların %43,2'si babalarını otoriter olarak algıırken, %56,8'i demokratik olarak algılamaktadır. Katılımcıların %47'si annelerini otoriter olarak algıırken, %53'ü demokratik olarak algılamaktadır.

3. Ebeveynlerini otoriter olarak algılayan bireylerin uyum düzeylerinin, demokratik olarak algılayan bireylerin uyum düzeylerinden anlamlı derecede düşük olduğu belirlenmiştir.

4. Katılımcıların anne-baba tutumu algılamasında cinsiyetler arası bir fark olmadığı belirlenmiştir.

ÖNERİLER

Ekşi'ye (1986) göre ülkemizde pek çok anne-baba bağıllıkla, bağımlılığı aynı şey gibi değerlendirme eğilimindedir, çocuğun bağımsızlık çabalarını sevgisizlikle eşdeğer görüp, kırgınlık duyar. Ergenlik dönemi, gibi zorlamalı bir dönemde, aşırı baskı, tutucu ve gereksiz engellemeler çocuğun girişimciliğini baltalamakta, dayak, korkutma ve ayıplama yöntemleriyle uygulanan aşırı baskı gençte karşıt tepkiler gelişmesine neden olmaktadır.

Bu nedenle gençlere gösterilen anne baba tutumlarının ülkemiz için önemli biri olduğu düşünülerek hazırlanmış bu araştırmada daha önce yapılmış olan araştırmaların bulgularını hem destekleyen ve hem de desteklemeyen sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışma esnasında deneyimler ve sonuçlara bakıldığında şu önerilerde bulunulabilir:

1. Anne babalar çocuklarına gösterecekleri davranışların, onların uyumlarını nasıl etkileyebileceği konusunda bilinçlendirilmelidir. Ayrıca demokratik bir tutum uygulamanın ve dengeli bir sevgi alışverişinde bulunmanın, çocuklarının üniversite yıllarındaki uyumları önemi konusunda bilinçlendirilmelidir.

2. Anne babaların tutum konusunda bilgilendirilmeleri için, okullarda yeterli olmayan rehber öğretmen sayının yeterli düzeye getirilmesi ve rehberlik hizmetlerinin iyileştirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Rehber öğretmenler velilere çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda seminer, eğitim programları düzenleyebilirler.
3. Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları konusunda bilinçlenmesi için, daha geniş kitlelere ulaşmak amacıyla, TV, internet, gibi kitle iletişim araçlarıyla, konunun uzmanlarıyla eğitici programlar yaygınlaştırılmalıdır.
4. Ebeveyn tutumlarının her boyutunu ölçebilecek yeterlikte yeni bir ölçek geliştirilmesinin bu alanda çalışacak araştırmacılara ve bu konuda yapılacak yeni araştırmalara önemli bir katkısı olacağı düşünülmektedir.
5. Bu araştırma yalnızca Dicle, Fırat ve İnönü Üniversiteleri ile sınırlı kalmıştır. Bu yüzden genellenebilirliğin çok yüksek olmadığı düşünülmektedir. Bu amaçla ülkemizin farklı kültürel ortamlarında, daha geniş bir örneklem üzerinden, daha ayrıntılı bir araştırma yapılabilir ve bu sayede sosyoekonomik düzey, yaşanan yerleşim yeri gibi faktörler de çalışmaya bağımsız değişken olarak dahil edilebilir.
6. Bu araştırmanın bağımsız değişkeni olan anne/baba tutumları demokratik ve otoriter tutumlar ile sınırlıdır. Bundan sonraki araştırmalar için “gevşek, ilgisiz, aşırı koruyucu, mükemmeliyetçi vb” alt ölçekleri bulunan tutum ölçekleriyle veri toplanarak ebeveyn tutumlarının çok boyutlu olarak incelenmesi önemli görünmektedir.
7. Çalışma anne-baba tutumları için ayrı ayrı sonuçlar belirlemiştir. Bu çalışmanın devamı olarak anne-baba tutumları gruplandırılarak bu gruplar ile uyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi önemli görünmektedir.

8. Algılanan demokratik/otoriter tutumlar anne ve baba için karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Böylece hangi ebeveynin uyum düzeyleri üzerinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir.

5.BÖLÜM

KAYNAKLAR

- Abacı, R. (1986). *"Demokratik, Otoriter ve İlgisiz Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının Çocuğun Kaygı Düzeyi ile İlişkisi.* A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Akbağ, M. (1994). *"Liseli ergenlerin Anne Baba Tutumlarını Algılamaları ile Uyum Düzeyleri arasındaki İlişkinin incelenmesi."* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aktaş, Y. (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Uyum Düzeylerinin İncelenmesi; Uzunlamasına Bir Çalışma.* Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 13: 107-110.
- Akyüz, Y. (1996). *Anaokullarının Türkiye'de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi.* Milli Eğitim Dergisi, Sayı 132.
- Alisinanoğlu, F. (1995). *Üniversite Öğrencilerinin Ben (Ego) Durumları ile Anne Baba Tutumlarını Algılamalarını Etkileyen Bazı Değişkenlerin İncelenmesi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Alver, B. (1998). *Bireyin Uyum düzeyleri İle Empatik Becerileri Arasındaki İlişkiler,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Arkonaç, S.A. (2001). *Sosyal Psikoloj: Değiştirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı.* Alfa Basım Yayım Dağıtım. İstanbul.
- Arslan, E. & Arı, R. (2008). *Ego kimlik süreci ölçeğinin Türkçeye uyarlama güvenilirlik ve geçerlik çalışması.* S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20, 75-80.

- Aşkun, D. & Ataca, B. (2007). *Sexuality Related Attitudes and Behaviors of Turkish University Students*. Archives of Sexual Behavior, 36 (5), 741-752.
- Atkinson, R. C. ve ark., (2002). *Psikolojiye Giriş, Çeviri.*: Y. Alogan, Ankara, 790s.
- Avcı, M. (2006). *Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları*. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 7, Sayı 1,1.
- Aydın, B. (2002) . *Gelişim Psikolojisi.*: SFN Baskı. İstanbul.
- Aydın, B. (2005). *Çocuk Ve Ergen Psikolojisi*. Nobel Basımevi. Ankara.
- Bakırcıoğlu, R. (2006). *Ansiklopedik Psikoloji Sözlüğü*, Ankara:Anı Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (1994). *Eğitim Psikolojisi*. Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- Baumrind, D. (1968). *Authoritarian v.s. Authoritative Parental Control. Adolescence*, 3: 255-272.
- Baumrind, D. (1971). *Harmonious Parents and Their Preschool Children*. Developmental Psychology. 4, 99-102.
- Baumrind, D. (1972). *An Explatory Study of Socialization Effects on Black Children: Some Black-White Comparison*. Child Development. 43, 261-267.
- Bayhan,S.B., Artan, İ. (2004). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. Morpa Kültür Yayınları.
- Bell, R.(1958) *Retrospective attitude studies of parent child relations*. Child Development: 29, 323-338.
- Bilal, G. (1984). *Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının çocukların uyum düzeylerine etkisi*. Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- Bostan, S. (1993). *14–16 Yaş Ergenlerinin Uyum Düzeylerinin ve Anne–Baba Tutumlarının İncelenmesi*. Ankara: A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bozkurt, S. (2004). *Gestalt Haritaları: Bir Vaka Formülasyonu*. Temas Gestalt Terapi Dergisi, 1(3), 59-82.

- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınevi.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (İ. D. E. Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaktüs Yayınları.
- Büyükşahin, G. (2009). *Boşanmış Ve Boşanmamış (Tam) Ailelerden Gelen 11-13 Yaş Arası Çocukların Anne Baba Tutumlarını Algılama biçimlerinin Sosyal Uyum Düzeyleri İle İlişkisi*. Maltepe Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Cecan, C. (2005). *Ana-Baba Tutumlarının Kendilik Ve İlişkiler Düzeyine Etkisi*. Maltepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Cornell, D.G. (1989). *Adjustment of Academically talented Females in a Secondary School Acceleration Program: AEL Minigrant report: No.11*. Dissertation Abstract International.
- Cüceloğlu, D. (1997). *İnsan ve Davranışı*.: Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Çağlar, D.(1993) *Uyumsuz Çocuklar Ve Eğitimi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları 2. Baskı.No: 103, Ankara, sayfa 13-14.
- Çelik, G. (2007). *Çocuk Ve Ergen Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Kliniğine Başvuran Ergenlerin Özellikleri*. Çukurova Üniversitesi Tıp fakültesi. Uzmanlık tezi. Adana.
- Çetin, F., Alpa Bilbay A. ve Albayrak Kaymak, D. (2003). *Çocuklarda Sosyal Beceriler*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Dornbusch, S. M., Ritter, P. L. Leiderman, P. H., Roberts, D. F., Fraleigh, M. J. (1987). *The relation of parenting style to adolescent school performance*. Child Development, 58, 1244-1257.
- Durak, N. (2006). *Son Çocukluk Dönemi Öğrencilerinin Saldırganlıklarını Belirlemeye Yönelik Sosyal Uyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Niğde İli Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Duru, E.(2008). *The Analysis of the Relationships between Loneliness, Social Support, and Social Connectedness in Predicting Adjustment Difficulties*

(Uyum Zorluklarını Yordamada Yalnızlık, Sosyal Destek ve Sosyal Bağlılık Arasındaki İlişkilerin Analizi). Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi (KUYEB), 3, 833-856.

Ekşi, A. (1986). *Üniversiteli Gençler*. İ.Ü. Yayınları, No: 3430, İ.Ü. Çocuk Sağlığı Enstitüsü Yayınları, No: 2, İstanbul, s. 169-549

Eldekliloğlu, (1996). *Karar Stratejileri ile Anne – Baba Tutumları Arasındaki İlişki*.G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara

Elliott, G. R. & Feldman, S. S. (1990). *Capturing the adolescent experience*. In s. S. Feldman & g. R. Elliott (eds.), *at the threshold – the developing adolescent* (pp.1-14). Massachusetts : Harvard University Press.

Enochs, W. K. & Roland, C. B. (2006). *Social Adjustment Of Collage Freshmen: The Importance Of Gender*. Proquest Psychology Journals, 63-73.

Erden, M. & Akman, Y. (1997). *Gelişim, Öğrenme- Öğretme*. Arkadaş Yayınları. Ankara

Erdoğan, S., Şanlı, H.S., and Bekir, H.Ş. (2005). *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyum Durumları*. Kastamonu Eğitim Dergisi, (13) 2, 479-496.

Fincham, F.D., (1998). *Child development and marital relationships*. Child Development, 69 (2), 543-574.

Gander, M.J. & Gardiner, H.W. (2001) *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Hazırlayan Bekir Onur, Çev: Ali Dönmez Ankara.: İmge Kitabevi,

Gençöz, F. (1998). *Uyum Psikolojisi*. Kriz Dergisi 6 (2): 1-7.

Geçtan, E. (1992) *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar*. 7. Basım, Remzi Kitabevi. İstanbul.

Gordon, C. P. (1996). *Adolescent decision making: abroadly based theory and its application to the prevention of early pregnancy*. *Adolescence*. 31, 123: 561-585.

- Güre, A. & Musaağaoğlu, C. (2005). *Ergenlerde Davranışsal Özerklik ve Algılanan Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler*. Türk Psikoloji Dergisi, cilt 20, sayı 55, s79-94.
- Grych, J. H. & Fincham, F.D. (1990). *Marital Conflict and Children's Adjustment: a Cognitive-Contextual Framework*. Psychological Bullentin, 108: 267-290.
- Haktanır, G., Baran G., (1998). *Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Anne Baba Tutumlarını Algılamalarının İncelenmesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*;5(3):134-141.
- Hanyaloğlu E. (1995) “Okul Öncesi Kurum Öğretmenlerinin Kişilik Özellikleri ile Sahip Oldukları Anne – Babalık tutumları Arasındaki ilişki”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi S.B.E.
- Hoffman, L.W. (1964). *Review of child development research. Newyork: russel sage foundation 1*, 169-175.
- Hoffman, M. L. (1975). *Developmental synthesis of affect and cognition and its implications for altruistic motivation*. Developmental Psychology, 11(5), 607-622
- Howing, P.T. Wodarski, J., Kurts, P.D., ve Guadin, S.M. (1990). *The Empricial Bas Efor The İmplemenation Of Social Skills Training With Malrested*. Children Social work. 35(5).
- İkizoğlu, M. (1983). *Demokratik Ve Otoriter Anne- Baba Tutumlarının Benlik Saygısı Üzerine Etkileri* (Yayımlanmamış Lisans Tezi) Ankara.
- İnceoğlu, M. (2004). *Tutum-Algı İletişim*, Ankara: Kesit Tanıtım Ltd. Şti.
- Kâğıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kâğıtçıbaşı, Ç. (2003). *Yeni İnsan ve İnsanlar*, 10.Baskı İstanbul: Evrim Yayınevi. Çukurova üniversitesi, Adana.
- Karakuş, N.(2000). *Üstün Yetenekli Olan ve Olmayan Ergenlerin Algıladıkları Ana Baba Tutumları İle Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Marmara

Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, İstanbul.

- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 2 Baskı. Ankara Nobel Yayınları
- Kaya, A.(2010). *İlköğretim Öğrencilerinin Anne- Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kişilik Özelliklerine Göre Değişkenliğinin İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kızıltan, G. (1984). *Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Etmenler* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kitzmann, K.M., & Cohen, R., (2003). *Parents' versus children's perceptions of interparental conflict as predictors of children's friendship quality*. Journal of Social and Personal Relationships, 20 (5), 689-701.
- Korkmaz, N.H., Özduran, K., İlhan, A.,(2003) *Bursa Ve Çevresinde 18-24 Yaşları Arasında Spor Yapan Gençlerin Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi*. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. Cilt:5. Sayı:3.
- Kozacıoğlu, G. (1986). *Çocukların Anksiyete Düzeyleri ile Annelerinin Tutumları Arasındaki İlişki*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basım.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Kumbasar, H.& Bulut,I. (1997). *Uyum Bozukluğu Tanısı Konan Üniversite Öğrencilerinin Aile İşlevlerini Değerlendirme Biçimleri*. Yeni Symposium 35(4):123-131.
- Kurdek, L. A., Fine, M. A. (1994). *Family Acceptance And Family Control As Predictors Of Adjustment In Young Adolescents: Linear, Curvilinear, Or Interactive Effects?*. Child Development, 65, 1137-1146.
- Kuyucu, Y. (1999). *Anne Babaları Boşanmış Ve Birlikte Yaşayan Lise Öğrencilerinin Uyum Sorunlarının Karşılaştırılması*. Eğitim Bilimleri Programı, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Kuzgun, Y., (1972). *Ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Ladd, G.W.& Mize, J. (1983). *A Cognitive- Social Learning Model of Socials- Skills Training*. *Psychological Review*,90(2). 127-157
- Laird, D. R., Pettit, S. G., Dodge, A. K., Bates, E. J. (2003).*Change In Parent's Monitoring Knowledge: Links With Parenting, Relationship Quality, Adolescent Beliefs, Andantisocial Behavior*. *Social Development*, 12, 402-419.
- Landis, P.H. ve Stone, C.L. (1952). *The Relationship of Parental Authourity Pattens of Teenage Adjustments*. Bull. No 538 Dupman, Wash, State Collage of Washington.
- Liebert, R. (1975). *Television and Attitudes Toward the Handicapped*. Albany, NY: NewYork State Education Department.
- Long, N., Slater E., Forehand R. & Fauber R. (1988). *Continued high or reduced interparental conflict following divorce: Relation to young adolescent adjustment*. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56.
- Lopez, F. G., Campbell, V.L., Watkins, C.E. (1986) *Depression, Psychological Seperation, And College Adjustment: An Investigation Of Sex Differences*. *Journal Of Counseling Psychology*, 33(1).
- Maccoby, E.E. ve Martin, J.A., (1983). "Socialization in the context of the family: Parent-child interaction". P.H. Mussen ve E.M. Herrington. *Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development*. NewYork: Wiley.
- Maslow, A.H. (1943). *A Theory of Human Motivation*. *Psychological Review*.
- Medinnus, G.R., Johnson, R.C. (1962). *Child Psychology and Development*, NewYork; John Wiley and Sons.
- Mudore, C.F. (2002) Are you Introvert? *Current Health* 2, 9 (4), 17-19.

- Morris, C. G. (2002). *Psikolojiyi Anlamak*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- Oerter, R. & Montada, L.H. (1995). *Entwicklungspsychologie*, Weinheim:Pvu.
- Onat, G. (2010). *Demokratik Ve Otoriter Olarak Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması*. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek lisans Tezi.
- Örgün, S. K. (2000) . *Anne Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki*. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Özbaran B., Tamar M., Yüncü Z., Bildik T., Demiral N., Erermiş S. (2009).*Majör Depresif Bozukluğu Olan Gençlerden Oluşan Bir Klinik Örneklemde Anne Baba Tutumlarının Değerlendirilmesi*. Anadolu Psikiyatri Dergisi 2009; 109-115.
- Özben, S. Argun, Y. (2002). “Okul Öncesi Çocukların Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Değişkenlerin İncelenmesi”. Dokuz Eylül Üniversitesi. Buca Eğitim Fakültesi. Eğitim Fakültesi Dergisi 14:18-28.
- Özdoğan, B. (2000). *Çocuk ve Oyun 3*. Basım, İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Özgüven, E. (1993). *Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı*.
- Öztürk, İ. (1990). *Anne-baba tutumlarının üniversite öğrencilerini bağımsızlık duygularını anlama yakınlık ve hastalık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeyine etkisi* H.Ü.S.B.E Yüksek lisans tezi, Ankara.
- Öztürk, O. (2004). *Ruh Sağlığı Ve Bozuklukları*. Ankara.
- Palmer, J. E., Hollin, R. C. (2001). *Sociomoral Reasoning, Perceptions Of Parenting And Self Reported Delinquency İn Adolescents*. Applied Cognitive Psychology, 15,85-100.
- Parman, T. (2003). *Ergenlik Ya da Merhaba Hüzüün*, 2. Baskı, Bağlam Yayıncılık: İstanbul.

- Pawlak, J.L., Klein, H.A. (1997). *Parental conflict and self- esteem: The rest of the story*. The Journal of Genetic Psychology, 158 (3), 303-313.
- Peterson, D.R., Becker, W.C., Shoemaker, D.J, Luira, Z, Ve Hemler, L.A, (1981)*Child behavior Problems and Parental Attiude. Child Development* 32,151-162.
- Rossman, B.B.R., & Rosenberg, M.S. (1992). *Family Stress and Functioning İn Children: The Moderating Effects Of Children’s Beliefs About Their Control over Parental Conflict*.
- Steinberg, L.(1993), *Adolescence*. Third (3rd edition) Edition Mc. Graw Hill: New York.(325-326).
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. 1. Baskı, İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım. Syf-118.
- Triandis, H. (1971). *Attitude and Attitude Change*. NewYork: John Wiley and Sons.
- Türk Dil Kurumu (2008). “*Büyük Türkçe Sözlük*” www.tdk.gov.tr (21.06.2008).
- Uluğtekin, S. (1977). *Çocuk Yetiştirme Yöntemleri Açısından Anne-Baba-Çocuk ilişkileri: Ana-Baba Davranışları ile Çocuğun Saldırganlık ve Bağımsızlık Eğilimi Arasındaki İlişkilerin Araştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. A.Ü. Eğitim Fakültesi.
- Ülküer, N. S. & Buz, S. (1988). *5-6 Yaş Çocukları Ana-Babalarının Ödüllendirme ve Cezalandırma Yöntemleri*. Eğitim ve Bilim, Sayı:69.
- Walker, C. Eugene; Bonner, L. Barbara; Kaufman; L. Keith (1988). *The Physically and Sexually Abused Child. Evaluation and Treatment*. UK: Pergamon Books Inc.
- Whirter, J. V., Acar, N., (1985). *Çocukla iletişim*. Ankara: No ve Yayınları.
- Yağmurlu, B., Sanson, A., Köymen, S.B. (2005) *Ebeveynlerin Çocuk Mizacının Olumlu Sosyal Davranış Gelişimine Etkileri: Zihin Kuramının Belirleyici Rolü*. Türk Psikoloji Dergisi. 20(55), 1-20.

Yalçın, Ş. (2007). *Ergenlerde Algılanan Duygusal İstismar İle Uyum Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek lisans Tezi.

Yavuzer, H. (1984). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Yavuzer, H.(1994). *Çocuk ve Suç*. 3. Baskı, Remzi Kitabevi İstanbul.

Yılmaz, A. (1999). *Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması*. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 7:160-172.

Yörükoğlu. A. (1998). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Özgür Yayınları, İstanbul.

6. EKLER

6.1. Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

6.2. Ek 2: Anne- Baba Tutum ölçeği

6.3. Ek 3: Hacettepe Kişilik Envanteri

6.1. EK-1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili Arkadaşlar,

Bu çalışma, sizlerin bazı genel özelliklerinizi ortaya koymak ve böylece sizleri daha yakından tanımak amacıyla gerçekleştirilmektedir. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyun ve seçeneklerden kendi durumunuza en uygun olanı cevaplandırınız veya yanındaki parantez içine bir çarpı (X) işareti koyunuz. Anket ve envanterlere vereceğiniz içten ve doğru cevaplar, bu araştırmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece bu araştırma için kullanılacaktır.

Lütfen cevaplanmamış soru bırakmayın. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

- 1) Bölümünüz:
- 2) Sınıfınız:.....
- 3) Cinsiyetiniz K() E ()
- 4) Doğum Tarihiniz:.....
- 5) Medeni durumunuz?.....
- 6) En uzun süre yaşadığınız yer (Şehir, köy, kasaba..vb belirtiniz):
- 7) Çalışıyor musunuz?
- 8) Anne babanızın beraberlik durumu: Birlikte () Ayrı ()
- 9) Şu an ailenizde birlikte mi yaşıyorsunuz?.....
- 10) Kiminle/kimlerle yaşıyorsunuz?
 - a) Anne ve babamla ()
 - b) Annemle ()
 - c) Babamla ()
 - d) Diğer ()
- 11) Annenizin eğitim durumu:
- 12) Babanızın eğitim durumu:
- 13) Anne ve babanızdan başka sizi büyüten oldu mu?
 - a) Evet () Kim/ Kimler olduğunu yazınız.....
 - b) Hayır ()

6.2. EK-2: ANNE- BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

Her maddede belirtilen ifadeyi kendi anne ve babanızı düşünerek okuyunuz. Daha sonra ilgili ifadeye belirtilen davranışa uygunluğu açısından anne ve babanızın tutumunu 5 derece içinde değerlendiriniz. Her derecelenmeyi yaparken anne ve babanızın tutumunun verilen ifadeye uygunluğunu düşünüp ifadeye;

- Tamamen katılıyorum (5)
- Katılıyorum (4)
- Kararsızım (3)
- Katılmıyorum (2)
- Hiç katılmıyorum (1)

olarak değerlendirip, sayıyı numaranın karşısındaki ilgili parantezin içine anne ve babanız için ayrı ayrı olmak üzere rakamla yazınız.

	ANNEM	BABAM	
1			İyi bir çocuğun, ana babasının istediği biçimde yetişen, onların dediklerini aynen yerine getiren bir kimse olduğunu söyler.
2			Benimle ilgili bir karar alırken istek ve gereksinimlerimi dikkate alır
3			Karşı cinsten arkadaşlar edinmeme izin vermez.
4			Bir güçlükle karşılaştığım zaman beni kendi bulduğu çözüm yolun uygulamaya zorlar.
5			Hiçbir konuda kişisel görüşümü sormaz.
6			Dayağın "cennetten çıkma" olduğuna inanır, ara sıra kullanmakta sakınca görmez
7			Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını vermiştir
8			Ailemizi ilgilendiren konularda karar verirken benim fikirlerimi de dikkate alır.
9			Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde kontrol eder.
10			Cezalandırmak yerine meselelerini benimle konuşmayı yeğler.
11			Beni aklımlı kullanmaya, kararlarımı kendi kendime vermeye özendirir.
12			Ders çalışıp çalışmadığımı sürekli kontrol eder.
13			Ders dışı uğraşlarımı hoş karşılamaz.
14			İlgi ve yeteneklerime uygun meslek seçmede beni serbest bırakır.
15			Haklı olduğum zaman bunu açıkça söyler.

	ANNEM	BABAM	
16			Okulda iyi notlar almadığım zaman çok kızar.
17			Konuşma düzeyinde bile, cinsel konulara ilgi göstermemi istemez.
18			Boş zamanlarımı kendi ilgi ve gereksinimlerim doğrultusunda kullanmaya özendirir.
19			Evden fazla uzak olmayan bir yere bile giderken izin almamı ister.
20			Cinsel konularda sağlıklı bir tavır geliştirmeme yardım eder
21			Nedenlerini bile bilmediğim cezalar verir.
22			Farklı görüşlerde olmamızı doğal karşılar.
23			Yerinde ve duruma uygun kararlar verebileceğime inanır.
24			Fikirlerime saygı gösterir.
25			Gençlerin, ailelerinin seçeceği kimselerle evlenmesi gerektiği görüşündedir.
26			Geleceğime karşı içten bir ilgi gösterir ama amaçlarımı belirlemeye çalışmaz.
27			Aynı fikirde olmadığımız zaman benimle alay eder, bu konuları anlayacak düzeye gelmediğimi söyler.
28			Üstün başarı göstermemde öyle ısrar eder ki, not konusunda kaygılanırım.
29			Bir çatışmaya girdiğim zaman, kendi fikrini kabul ettirmeye çalışmadan, kimin neden haklı olduğunu görmeme yardım eder.
30			Herhangi bir konuda doğru karar verebileceğime inanmaz.
31			Hoşlanmadığı kimselerle arkadaşlık etmemi kesinlikle yasaklar.
32			Anlattıklarımı can kulağı ile dinler, ancak sırlarımı öğrenmek için beni zorlamaz.
33			Arkadaşlarımı eve çağdırmama ve arkadaş toplantılarına katılmama izin verir.
34			Bir derdim olduğu zaman beni dinlemeye hazırdır.
35			Bir güçlükle karşılaştığımda istediği yardımı sağlar, fakat kararı bana bırakır.
36			Anlaşamadığımız konularda da fikirlerimi rahatça anlatmama olanak verir ve beni sabırla dinler.
37			Küçük hatalarımı bile şiddetle cezalandırır.
38			Duygu ve gereksinimlerime karşı daima duyarlı davranmıştır.
39			Karşı cinsten bir arkadaşımın aramda geçenleri kendine rahatça anlatmama izin verir.
40			Kız-erkek arkadaşların bulunduğu yerlere gitmeme karşı çıkmaz.
41			Bana çık hükmeder.
42			Beraber çalışırken işlerin nasıl neden böyle olduğunu açıklamaya çalışır.

	ANNEM	BABAM	
43			Karşı cins hakkında korku ve güvensizlik uyandıracak telkinlerde bulunur.
44			Bir işi ne kadar iyi de yapsam beğenmez.
45			Beni yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlar.
46			Kontrol edilmezlerse çocukların kötü davranışlar edineceklerine inanırlar.
47			Bana rehberlik eder ve davranışlarıma hükmetmez
48			Arkadaşlarımı özgürce seçme olanağı tanımaz, görüşleri kendisinininkine uymayan arkadaşlarımdan beni uzak tutmaya çalışır,
49			İçten bir çabayla beni anlamaya çalışır.
50			Benimle ilgili kararlara çoğu kez kendisi verir.

6.3. EK-3: HACETTEPE KİŞİLİK ENVANTERİ (HKE)

ACIKLAMA:

Envanter için EVET ya da HAYIR şeklinde cevaplandırabilecek sorular vardır. Bu sorular çeşitli durumlarda sizin genellikle ne düşündüğünüz, nasıl duygulandığınız ve ne şekilde davranışta bulunduğunuz ile ilgilidir.

Her soruya cevaplandırırken önce sizin için cevabın *Evet* mi yoksa *Hayır* mı olduğunu kararlaştırınız, sonra da cevap kağıdında uygun yeri karalayarak işaretleyiniz. Cevaplandırmanın nasıl yapacağını görmek için aşağıda iki örnek verilmiştir.

ÖRNEKLER:

	<u>EVET</u>	<u>HAYIR</u>
1. Geceleri sık sık rüya görür müsünüz?	//	■
2. Arkadaşlarınızdan memnun musunuz?	■	//

Eğer sık sık rüya görmüyorsanız HAYIR, arkadaşlarınızdan memnunsanız EVET cevabını, yukarıdaki örnekte olduğu gibi işaretlersiniz.

Açıklamanın tamamını okuduktan sonra cevaplandırmaya başlayınız. Envanter üzerine hiçbir şey yazmayınız, cevaplarınızı CEVAP KAĞIDI üzerine işaretleyiniz. Cevaplandırırken bir kişi olarak sadece kendi gerçek durumumuzu ifade ediniz. Bir soru üzerinde fazla zaman harcamayınız. İlk aklınıza gelen cevabı işaretleyiniz. Atlamadan soruların hepsini cevaplandırınız.

1.	Başkaları sizinle tartışmaya kalkınca hemen rahatsız olur musunuz?	E	H
2.	Zıt görüşte olanlara rağmen planınızı genellikle uygulayabilir misiniz?	E	H
3.	Yaptıklarınıza üzüldüğünüz zamanlar çok oluyor mu?	E	H
4.	Bazı anlamsız düşünceler zihninizi meşgul edip sizi rahatsız eder mi?	E	H
5.	Bir şanssızlığa uğrayacağınızdan korkuyor musunuz?	E	H
6.	Oturduğunuz yerde duramaz hale geldiğiniz zamanlar olur mu?	E	H
7.	Sık sık önemsiz şeyleri kendinize dert ediniz misiniz?	E	H

8.	Diğer insanlarla tanışmakta zorluk çeker misiniz?	E	H
9.	Çözemediğiniz ve cesaretinizi kıran sorunlarınız ve sorumluluklarınız var mı?	E	H
10.	Bazen hiç kimsenin size iyi anlayamadığını düşündüğünüz olur mu?	E	H
11.	Arkadaşlarınızla dışarıda çok fazla zaman harcadığınızı için aileniz sizden şikayet ettiği olur mu?	E	H
12.	Aile içinde kararlar alınırken sizin de fikirlerinizi alırlar mı?	E	H
13.	İnsanları birbirleri ile tanıştırmak size kolay gelir mi?	E	H
14.	Olabildiğince kalabalıktan uzak kalmak eğiliminiz var mı?	E	H
15.	Arkadaşlarınız sosyal ilişkilerinizi istenilen düzeyde bulurlar mı?	E	H
16.	Tanışmadığınız yeni birisine de dostça davranmak gerekir mi?	E	H
17.	Yasalara uymayan davranışları için insanlar haklı görülebilir mi?	E	H
18.	Başkalarına sır vermek size güç gelir mi?	E	H
19.	Saygısız oluşlarından dolayı gençlerden öç almak istediğiniz zamanlar oluyor mu?	E	H
20.	Çoğu zaman yanlış veya kötü bir şey yapacağınızdan kaygılanır mısınız?	E	H
21.	Size kötü davrandıkları için öç almayı istediğiniz kişiler oldu mu?	E	H
22.	Fikirlerinizi başkalarına kabul ettirmenin güç olduğu kanısında mısınız?	E	H
23.	Çoğu zaman başkalarının aynı konuda ne karar verdiklerini öğrenme zorunluluğu duyar mısınız?	E	H
24.	Hoş olmadığı için sizi uzun zamandır üzen bir yaşantınız var mı?	E	H
25.	Duygularınızı kontrol altında tutabiliyor musunuz?	E	H
26.	Güç bir durumla karşılaşacağınız düşünce heyecanlanır ve terler misiniz?	E	H
27.	Görme gücünüzdeki bozukluklardan sık sık yakınır mısınız?	E	H
28.	Aileniz bireyleri ile sık sık tartışmalarınız olur mu?	E	H

29.	Beklentinizin üstünde dostluk gösteren insanlara karşı dikkatli olmaya çalışır mısınız?	E	H
30.	Dikkatinizi bir konu üzerinizde toplamada çok güçlük çeker misiniz?	E	H
31.	Çoğu zaman tüm vücudunuzda bir kırıklık, halsizlik hissedersiniz?	E	H
32.	Aileniz, onlara karşı düşünceli davrandığınız kanısında mıdır?	E	H
33.	Aileniz bireyleri genellikle birbirine karşı sakın davranırlar mı?	E	H
34.	Birbiri ile şakalaşan kimseler arasında olmak ister misiniz?	E	H
35.	Diğer insanlarla ilişki kurmada sizi yetenekli bulurlar mı?	E	H
36.	Genellikle karşı cinsten birisi ile çalışmaktan hoşlanır mısınız?	E	H
37.	Sahibine haber vermeden bazı şeyleri ödünç almak doğru sayılabilir mi?	E	H
38.	Kişinin toplumdaki adet ve geleneklere uyması sizce önemli midir?	E	H
39.	Kendini beğenmiş oldukları için çevrenizdeki çoğu kişileri uyarmak zorunda kaldığınız oluyor mu?	E	H
40.	Hakkınızda dedikodu yapacaklarından kurtulmak size kolay gelir mi?	E	H
41.	Zararsız yalanlar söyleyerek zor durumlardan kurtulmak size kolay gelir mi?	E	H
42.	Arkadaşlarınız sizi, “eğriye eğri doğruya doğru”, diyen bir kişi olarak mı bilirler?	E	H
43.	Çevrenizdeki kişiler önemli konularda sizin görüşünüzü de öğrenmek isterler mi?	E	H
44.	Çevrenizde ki kişiler önemli konularda sizin görüşünüzü de öğrenmek isterler mi?	E	H
45.	Çevrenizdeki kişilerden kolayca hastalık kapın bir yaradılıştasınız mı?	E	H
46.	“Başaramadığım” gibi bir duygudan rahatsız mısınız?	E	H
47.	Sağlığınıza çok dikkat etmek ihtiyacında mısınız?	E	H
48.	İçinde bulunduğunuz koşullardan dolayı sık sık sinirlendiğiniz olur mu?	E	H

49.	Belli etmeseniz bile çevrenizdekilere sık sık darıldığımız olur mu?	E	H
50.	Moralinizin bozulduğu ve bundan kurtulmanın çok zor olduğu zamanlar oluyor mu?	E	H
51.	Çevrenizdeki kişilerin çoğu ile arkadaşlık etmek yerine yalnız olmayı tercih eder misiniz?	E	H
52.	Tanıdıklarının bulunmadığı bir çevrede sıkılganlık çeker misiniz?	E	H
53.	Ailenizdeki kişilerin bazıları size karşı çok cimri davranıyor mu?	E	H
54.	Aileniz çoğu kez her şeye itaat etmenizi beklemeleri sizi kızdırır mı?	E	H
55.	Mutlu olacağınız sayıda ve nitelikte arkadaşlarınız var mı?	E	H
56.	Gürültülü eğlencelere katılmaktan hoşlanır mısınız?	E	H
57.	Sosyal etkinlikler sırasında başkalarını eğlendirmek size zor gelir mi?	E	H
58.	İş ve sorumluluklardan kaçmak her zaman hatalı mıdır?	E	H
59.	İnsan verdiği sözü her zaman yerine getirmeli midir?	E	H
60.	Kapıların açık bırakan kişilerin eşyalarının çalınmasını hak ettikleri görüşüne katılır mısınız?	E	H
61.	Karşıt cinsten birisi ile birlikte olunca genellikle onun cinsiyeti ile ilgili şeyler mi düşünürsünüz?	E	H
62.	Bulduğunuz çevrede çok fazla konu-komşu dedikoduları yapılıyor mu?	E	H
63.	İnsan ilişkilerinde utangaç bir kişi misiniz?	E	H
64.	Kişileri birbirine tanıştırmak ve başkalarına tanıştırmak size kolay gelir mi?	E	H
65.	Başkaları sizi yetenekli ve cesur bulur mu?	E	H
66.	Alıngan bir kişi misiniz?	E	H
67.	Fiziki görünüşünden dolayı görüşlerinizin esnek olduğu kanısında mısınız?	E	H
68.	Duygularınıza olan güveninizden dolayı görüşlerinizin esnek olduğu kanısında mısınız?	E	H

69.	Sık sık kabızlıktan ve mide ağrılarından şikayetiniz olur mu?	E	H
70.	Ara sıra zihninizin ağır işlediğini hisseden misiniz?	E	H
71.	Başkalarının mutluluğunu kıskandığınız zamanlar oluyor mu?	E	H
72.	Başarmayı arzu ettiğiniz şeyleri düşünmek, onları yapmaktan daha çok haz veriyor mu?	E	H
73.	Size açık olan avantajlı durumlardan bazı kişilerin yararlanma çabasında oldukları kanısında mısınız?	E	H
74.	İstekli olduğunuz toplantı veya etkinliklere katılmanız genellikle engellenir mi?	E	H
75.	En az anlayış gördüğünüz yerin aileniz olduğunu düşündünüz oluyor mu?	E	H
76.	Koşulsuz olarak her insana yardım eder misiniz?	E	H
77.	Sönük geçmekte olan bir toplantıya öncülük edip canlandırmak size kolay gelir mi?	E	H
78.	Çabuk arkadaş edinen bir kişi misiniz?	E	H
79.	Ortaya çıkan fırsatlarda otobüse ücret ödemedi binmek bir şerefsizlik midir?	E	H
80.	İşlerinizi düze çıkarmak için pek çok kişinin yalan söylediği kanısında mısınız?	E	H
81.	Sosyal kurallardan oldukça bağımsız bir yaşantı içinde misiniz?	E	H
82.	Çevrenizdeki çoğu kişilerin politik görüşleri sizinkine ters düşer mi?	E	H
83.	Başkalarının saflığını kendi çıkarlarına kullanan kimseleri ayıplar mısınız?	E	H
84.	Aileniz, sizin başarılı olduğunuz kanısında mıdır?	E	H
85.	İsteddiğiniz bir işe veya mesleğe girmenizin engellendiği oldu mu?	E	H
86.	Önemli olmayan konular yüzünden sık sık eleştirildiğiniz olur mu?	E	H
87.	Yaptığınız bir yanlış kabul etmek size zor gelir mi?	E	H
88.	Ailenizin düşündüğü gibi olmama duygusu sizi rahatsız ediyor mu?	E	H

89.	Belirli bir nedeni olmadan duygularınız kolayca neşeden üzüntüye, üzüntüden neşeye dönüşür mü?	E	H
90.	Çevrenizdeki insanlara gerçeği kabul ettirmenin güç olduğu zamanlar olur mu?	E	H
91.	Zihninizi dolduran türlü düşünceler uykunuzu kaçırır mısınız?	E	H
92.	Genellikle sakin ve meseleleri soğukkanlı olarak ele alan bir kişi misiniz?	E	H
93.	Zaman zaman aleyhinize çalışan insanların varlığından şüphelendiğiniz olur mu?	E	H
94.	İnsanların içinde iken bile kendinizi yalnız hisseder misiniz?	E	H
95.	Aileniz yeterli düzeyde başarılı olduğunuz kanısında mıdır?	E	H
96.	Akşamları eve dönüş sizi kaygılandırır mı?	E	H
97.	Ailenizdeki kişilerden bazılarının yakınlık ve sevginize yeterince karşılık vermediği oluyor mu?	E	H
98.	Yeni tanıştığınız bir kimse ile konuşmaktan çekinir misiniz?	E	H
99.	Çevrenizdeki insanlar çoğu zaman sizi hayal kırıklığına uğratarlar mı?	E	H
100.	Sizce geçinilmesi güç kişilere de nazik davranılmalı mıdır?	E	H
101.	Davranışınızın çevresindekilere aykırı düşmesi sizi rahatsız eder mi?	E	H
102.	Söz dinlemeyip kendisini problemin içine atmakta ısrar eden kişiler cezalarını çekmeli midir?	E	H
103.	Bazı konularda kendi kendinizle kavga içinde misiniz?	E	H
104.	İnatçı kişilere biraz zor kullanmanın onlara ikna etmede yararlı olacağı kanısında mısınız?	E	H
105.	Başkalarının mutluluğunu kıskandığınız zamanlar oluyor mu?	E	H
106.	Başkalarının sizden hoşlandığı duygusu içinde misiniz?	E	H
107.	Yeteneğinizi küçümseyip başladığınız bazı işleri yarım bıraktığınız olur mu?	E	H
108.	Kafesleri içinde olsa da vahşi hayvan görmekten heyecanlanır mısınız?	E	H
109.	Sizi eleştirdikleri zaman sakin kalabiliyor musunuz?	E	H
110.	Kendinizi sinirli bir kişi olarak mı görürsünüz?	E	H

111.	Üzüntülü ve heyecanlı olduğunuz zaman konuşmanızda kekemelik olur mu?	E	H
112.	Sonradan pişman olacağınız çok şey yaptığınız oluyor mu?	E	H
113.	Kaslarınızda bazen asabi hareketler veya tikler olur mu?	E	H
114.	Belirli bir neden yokken kendinizi son derece neşeli veya üzüntülü hissettiğiniz zaman olur mu?	E	H
115.	Yaşı sizden küçük olanların daha rahat bir yaşam sürdürdükleri kanısında mısınız?	E	H
116.	Hoşlanmadıkları için ailenizin evde misafir etmek istemedikleri arkadaşlarınız var mı?	E	H
117.	Ailenizle aranızdaki değer yargıları ve inanç farkları nedeniyle önemli sorunlarla karşılaştığınız oluyor mu?	E	H
118.	Aileniz sizden çok fazla şeyler mi bekliyor?	E	H
119.	Kız ve erkeklerin birlikte bulunduğu durumlarda kendinizi rahat hissediyor musunuz?	E	H
120.	İnsan ilişkilerinde utangaç bir kişi misiniz?	E	H
121.	Çıkarlarını korumak için pek doğru olmayan yollara sapanları ayıplar mısınız?	E	H
122.	Bir şeyi bulan kişiye onu saklama hakkı verilmeli midir?	E	H
123.	İnsanların inançlarında kusur etmeleri, bir diğerine bunu başkalarına yayma hakkı verir mi?	E	H
124.	Yaptığınız şeylerin yanlış anlaşılacağı kaygısı için de misiniz?	E	H
125.	İnsanların koşulsuz olarak serbest davranmalarına izin verilirse toplumun daha iyi olacağı kanısında mısınız?	E	H
126.	İçinde bulunduğumuz koşullardan dolayı sık sık sinirlendiğiniz olur mu?	E	H
127.	Arkadaşlarınız istemediğiniz bir davranışta bulunduğu zaman, çoğunlukla bunu, çekinmeden kendisine söyleyebilir misiniz?	E	H
128.	Gerçek yeteneklerinizi gösterebildiğiniz kanısında mısınız?	E	H
129.	Kendinize özgü bir plan yapmaktansa arkadaşlarınızın önerilerini uygulamak size daha kolay gelir mi?	E	H
130.	Açlık hissi duymadan yemek yediğiniz zamanlar oluyor mu?	E	H

131.	Akşama doğru ya da sabahları kendinizi çok yorgun hisseder misiniz?	E	H
132.	Ne okuduğunuzun farkında olmadan bir süre okuyup sonra dikkatinizi topladığınız olur mu?	E	H
133.	Çoğu zaman kendinizi yorgun ve halsiz hisseder misiniz?	E	H
134.	Eleştirilmek sizi çok kırar mı?	E	H
135.	Hoşlanmadığınız birisi ile karşılaşmamak için yolunuzu sık sık değiştirdiğiniz oluyor mu?	E	H
136.	Cinsel konularda kendinizi rahat hisseder misiniz?	E	H
137.	Başka bir aile veya grubun üyesi olmayı istediğiniz zamanlar olur mu?	E	H
138.	Aile bireylerinin kişisel meselelerinizi bilmek istemelerinden şikayetçi misiniz?	E	H
139.	Aileniz karşı cinsten olan arkadaşlarınızı genellikle reddeder mi?	E	H
140.	Bulduğunuz çevrede halk tarafından seilmeyen çok kişi var mı?	E	H
141.	Topluluk içinde tanıştığınız insanlarla çabucak kaynayabiliyor musunuz?	E	H
142.	Uzlaşma kabul etmeyen kişilere nazik davranır mısınız?	E	H
143.	Arkadaşlarınız sizi, eğriye eğri doğruya doğru diyen bir kişi olarak mı bilirler?	E	H
144.	Saygısızlık gösterenlere aynı şekilde cevap verir misiniz?	E	H
145.	Onlara aldırılmamak yerine öç almanın daha iyi olduğu kanısında mısınız?	E	H
146.	Yasalara aykırı davranmadan yasanın bir açığından yararlanmada bir sakınca görür müsünüz?	E	H
147.	Duygularınızı kontrol altında tutabiliyor musunuz?	E	H
148.	Arkadaş edinmede zorluk çekiyor musunuz?	E	H
149.	Doğru yargılarınızı bile, değerli bulmadıkları olur mu?	E	H
150.	Cesaret verilmediği zaman çabuk heyecanlanan bir kişi misiniz?	E	H
151.	Heyecanlı olaylar sizi karamsarlıktan kurtarır mı?	E	H

152.	İşler kötü gittiği zaman çabuk heyecanlanan bir kişi misiniz?	E	H
153.	Bazen içinizden insanlara küfretmek gelir mi?	E	H
154.	Sık sık başınız ağrır mı?	E	H
155.	Ayrıntılı konuşmadıkları için sık sık kişilerin sözlerini tekrarlatmak zorunda kalır mısınız?	E	H
156.	Bazen sevdiğiniz kişiyi kırmaktan hoşlandığınız olur mu?	E	H
157.	Sizden gelen bir neden yokken işlerinizin ters gittiği zamanlar oluyor mu?	E	H
158.	Evden kaçıp başka bir yere gitmeyi düşündüğünüz zamanlar oluyor mu?	E	H
159.	Aileniz bireylerinin hepsini denk ölçüler içinde seviyor musunuz?	E	H
160.	Evde sakin olmak için ya susmak ya da dışarı çıkmak zorunda olduğumuz zamanlar olur mu?	E	H
161.	Taşıdığımız sorumlulukların ağırlığı sizi fazlaca hareketsiz hale getiriyor mu?	E	H
162.	Neşeli arkadaşlar arasına katılınca üzüntülerinizi unutabiliyor musunuz?	E	H
163.	Sıkışık durumlardan kurtulmak için gerçeği söylemediğiniz zamanlar olur mu?	E	H
164.	Bulunmuş olan bir eşyayı her zaman iade etmek gerekli midir?	E	H
165.	Yaşamının bir döneminde her insanın bir şeyler çalmış olabileceği görüşüne katılır mısınız?	E	H
166.	Bazı insanların mal ve mülklerini tahrip etmeyi hak kişiler oldu mu?	E	H
167.	Size kötü davrandıkları için öç almayı istediğiniz kişiler oldu mu?	E	H
168.	Başkaları sizinle tartışmaya kalkınca hemen rahatsız olur musunuz?	E	H

7. ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı: Zeynep BİRİCİK

DoğumYeri- Tarihi: Diyarbakır - 18.08.1986

Eğitim

- Özel Diken İlkokulu (1992-1997 yılları arasında)
- Diyarbakır Anadolu Lisesi (1997-2004 yıllar arasında, hazırlık ile birlikte)
- Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü (2004-2008)
- Yan-dal ile D.Ü. Fen-Edebiyat Fak Sosyoloji Bölümü (2006-.....)
- Maltepe Üniversitesi S.B.E. Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı 2008--)

Stajlar:

- Diyarbakır Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Servisi
- Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Psikiyatri Servisi
- Özel Yeniden Doğuş Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi
- Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi AMATEM servisi
- Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi AMATEM Servisi

İş Tecrübeleri:

- Özel Yeniden Doğuş Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi
- Mardin Devlet Hastanesi
- Ağustos 2009'dan beri; Fırat Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı ile,
- Ocak 2010'dan beri Elazığ Özel Eksen Yıldızları Anaokulu'nda çalışmaktadır.